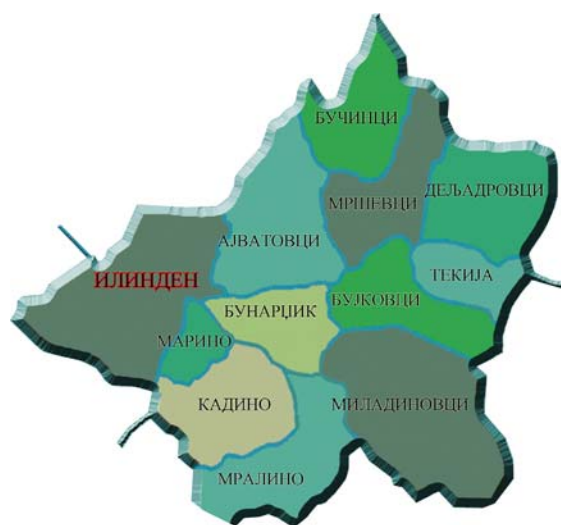

ЛОКАЛЕН АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА ОПШТИНА ИЛИНДЕН

2006 - 2012

Почитувани,

Локалниот Акционен План за живојна средина (ЛЕАП) за Оштина Илинден како стравешки документ е прв од ваков вид во Оштината. Тој ги идентификува проблемите со живојната средина, ги креира целите и задачите за нивно отстранување и создава можности за водење на политика за заштита и унапредување на живојната средина на целокупната територија на Оштина Илинден.

ЛЕАП-от треба да придонесе напредок и одржлив развој на Оштината и на поширокиот регион, но и подобрување на условите за живот и здравјето на населението во сите сфери на заедницата.

Заштитата на живојната средина во политиката на Европската Унија сè повеќе избива во прв план. Меѓутоа, висинската состојба на живојната средина како во Оштина Илинден така и во поширокиот регион, најголемиот недостаток, укажува на вознемирувачки трендови во сите области: квалитетот на воздухот, водата и земјината, искористување на ресурсите, отпадот, сообраќајот.

Со Локалниот Акционен План за живојната средина на Оштина Илинден, даваме одговор на неколку клучни прашања;

- Што можеме да сториме за да се заштитиме и да се ослободиме од загадувањето?

- Дали е добро во иднина нашите поколенија да бидат изложени на последиците од загадувањето?

- Зошто да не ги решиме проблемите?

Моего залагање, дејствување и јасна одредба се насочени кон заштита на живојната средина, квалитетот на здравјето и квалитетот на живеење на граѓаните.

Оштина Илинден е одговорен партнер во реализацијата на различниот соработка и меѓусебна соработка, со што совесно ќе се придонесе кон изнаоѓање на механизми за интегрирање на заштитата на живојната средина и локалниот економски и социјален развој како главни интегрирани делови на Локалната агенда 21.

Покрај законодавството кое долго преовладуваше, сè повеќе ќе посветиме внимание и на други мерки и активности што доведуваат до раст на еколошкиот сензитивитет во областа на информирањето, образованието, како и поддржување на основните принципи за превенција од загадување и нивно спроведување во практиката.

Искрена благодарност до Шведската меѓународна агенција за соработка и развој (Sida) и Регионалниот Центар за заштита на живојна средина за Централна и Источна Европа (РЕЦ) - Канцеларија во Македонија, за финансиската и техничката поддршка.

Благодарност и до сите учесници во тимот кои дадоа значаен придонес во изработката на овој стравешки документ.

Со почит,

Жика Стојановски
Градоначалник на Оштина Илинден

Согласно член 36 од Законот за Локална самоуправа (Службен весник на РМ бр. 5/2002) и член 20 од Статутот на Општина Илинден (Сл. Гласник број 02/05) Советот на Општина Илинден на седницата одржана на ден 27.12.2005 година ја донесе следната:

О Д Л У К А
за усвојување на Локален Акционен План
за животна средина за Општина Илинден

член 1

Се усвојува Локалниот акционен план за животна средина за Општина Илинден донесен од Локалниот Комитет за изработка на Локален акционен план за животна средина.

член 2

Локалниот Акционен План за животна средина е составен дел на оваа Одлука.

член 3

Оваа Одлука влегува во сила осмиот ден од денот на донесувањето и ќе се објави во Службен Гласник на Општина Илинден.

Архив. Број 07-1102/9
Од 27.12. 2005 год.

Совет на Општина Илинден
Претседател
Стевче Аврамовски

ЛИСТА НА УЧЕСНИЦИ ВО ИЗРАБОТКАТА НА ЛЕАП ЗА ОПШТИНА ИЛИНДЕН

ЛОКАЛЕН КОМИТЕТ

Миле Атанасовски	- Локален координатор
Дејанче Богдановски	- Заменик локален координатор
Јулијана Димитријевска	- Општина Илинден
Сашо Саздовски	- Општина Илинден
Гордана Стојкоска	- Општина Илинден

РАБОТНИ ГРУПИ:

- КВАЛИТЕТ НА ВОДА

Дејанче Богдановски
Емануел Зографски
Јасмина Денковска
Катерина Бојковска
Ристо Андреев

- КВАЛИТЕТ НА ВОЗДУХ

Јулијана Димитријевска
Томислав Велевски
Снежана Кафтанџиева
Александар Митровски
Анета Петковска

- УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД

Душанка Крстевска
Николина Давиновска
Билјана Велинова
Крсте Каранфиловски
Јасмина Раневска

- ПРИРОДА

Гордана Стојкоска
Верица Велковска
Снежана Петковска
Ивица Мицев
Даниела Атанасковска
Јовче Петковски:

- ПОЧВА И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕТО

Сашо Саздовски
Цветко Петрушевски
Емилија Трајковска
Васко Николовски
Стојан Јакимовски
Евгениј Вишински

СТРУЧНИ КОНСУЛТАНТИ

проф. д-р Светислав Крстик	- Друштво на биолозите на Македонија
Славко Мицевски	- Проект за наводнување при МЗШВ
Радмила Бојковска	- Управа за хидро-метеоролошки работи
Тања Атанасовска Петровска	- Еколошки прес центар

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ УПОТРЕБУВАНИ ВО ТЕКСТОТ

LEAP - Local Environmental Action Plan

ЛЕАП - Локален акционен план за животна средина

НЕАП - Национален акционен план за животна средина

НВО - Невладина организација

REC - (Regional Environmental Center)
Регионален Центар за заштита на животната средина
за Централна и Источна Европа

Sida - (Сида) Шведска меѓународна агенција за развој и соработка

ДПСИР методологија - Driving Force (Движечки сили); Pressure (Притисок);
State (Состојба); Implementation (Имплементација); Reaction (Реакција).

ЛК - Локален Комитет (за изработка на ЛЕАП)

SWOT анализа - Strengths (Сили); Weaknessess (Слабости);
Opportunities (Можности); Threats (Закани).

БДП - Бруто Домашен Производ

ГУП - Генерален Урбанистички План

УДНМ - Урбанистичка Документација за населено место

н.м. - Населено место

ЈКП "Илинден" - Јавно комунално претпријатие "Илинден"

ЈПАУ "Македонија" - Јавно претпријатие за аеродромски услуги "Македонија"

SMART (СМАРТ) - Simple/specific (едноставни/конкретни); Measurable (мерливи);
Applikable (применливи); Realistik (реални)
и Time-bound (временски ограничени).

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	13
I. ИСТОРИЈАТ И ФАЗИ НА ПРОЕКТОТ (ИЗВРШНО РЕЗИМЕ)	15
I-1. Историјат на проектот	15
I-2. Фази на изработка на ЛЕАП	15
I-3. Организациска структура за изработка на ЛЕАП	15
I-4. Методологија за изработка на Планот	15
II. ПРИРОДНО-ГЕОГРАФСКИ И СОЦИО-ЕКОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОПШТИНА ИЛИНДЕН	17
II - 1. Опис на Општината	17
II - 1.1. Географски карактеристики	18
II - 1.2. Релјеф и геолошки состав	19
II - 1.3. Климатски карактеристики	19
II - 1.4. Хидрографија	20
II - 1.5. Био-географски карактеристики	20
II - 1.6. Демографски карактеристики	22
II - 1.7. Економски карактеристики	23
II - 1.8. Инфраструктура	23
II - 1.9. Образование и здравство	24
II - 1.10. Квалитет на живот	24
III. ДЕТАЛЕН ОПИС НА ПЛАНОТ	27
III - 1. ИЗВЕШТАЈ ОД ОЦЕНАТА НА СОСТОЈБАТА СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА ТЕРИТОРИЈА НА ОПШТИНА ИЛИНДЕН	27
III - 1.1. ВОДИ И КВАЛИТЕТ НА ВОДИ	27
А: Водоснабдување	27
Б: Отпадни води	28
В: Заштита од поплави	30
Г: Квалитет на води	32
III - 1.2. УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД	34
III - 1.3. КВАЛИТЕТ НА ВОЗДУХ	38
III - 1.3.1. Влијание на сообраќајот врз квалитетот на воздухот	40
III - 1.3.2. Влијание на Аеродромот "Скопје"	42
III - 1.4. ПОЧВА И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕТО	44
III - 1.5. ПРИРОДА	47
IV. SWOT - АНАЛИЗА	50
IV - 1. SWOT- анализа за област: Демографија	51
IV - 2. SWOT - анализа за област: Социјална благосостојба	52
IV - 3. SWOT - анализа за област: Инфраструктура	53
IV - 4. SWOT - анализа за област: Локална власт	54
IV - 5. SWOT - анализа за област: Локална економија	55
V. ИСПИТУВАЊЕ НА ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ	57
V - 1. Опис на спроведената анкета	57
V - 2. Забелешки од граѓаните	59
V - 2.1. Заклучок од спроведената анкета	59
V - 2.2. Утврдување на приоритети	59
VI. ДЕФИНИРАНИ ПРИОРИТЕТИ	61
VII. ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЛЕАП	63
VIII. ПЛАН ЗА НАБЉУДУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ЛЕАП	77
IX. ПРИЛОЗИ	89

ПРЕДГОВОР

Цели на ЛЕАП

Со *Законом за животна средина* се уредуваат правата и должностите на Република Македонија, на општините, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, како и правата и должностите на правните и на физичките лица, во обезбедувањето услови за заштита и за унапредување на животната средина, заради остварување на правото на граѓаните на здрава животна средина. *Законом за локална самоуправа* од 2002 година ги утврдува надлежностите на општините, непосредното учество на граѓаните во одлучувањето, организацијата и работата на органите на општините, механизмите на соработка меѓу општините и Владата на РМ итн. Истовремено, согласно надлежностите на општините, Законот им ја отстапува и надлежноста во заштитата на животната средина и на природата, односно мерките за заштита и спречување од загадување на водата, воздухот, земјиштето, заштита на природата, заштита од бучава и од нејонизирачко зрачење. Законот пропишува дека општините се одговорни за животната средина, за комуналните услуги и за просторното планирање.

Мерките за заштита и унапредување на животната средина, утврдени со планските документи што го сочинуваат системот на планирање на животната средина се во согласност со стратешките, планските и со програмските документи во областа на регионалниот развој, образованието и науката, стопанските дејности што се засноваат на користењето на природните ресурси, транспортот, телекомуникациите, туризмот, просторното и урбанистичкото планирање и користењето на земјиштето.

Советот на општината, врз основа на локалните услови, а во согласност со Националниот акционен план за животната средина (НЕАП), го донесува Локалниот акционен план за животната средина (ЛЕАП), во согласност со утврдена методологија на национално ниво.

Овој плански документ се донесува за период од шест години, при што по изготвувањето е предмет на постојано и тековно дополнување, односно ажурирање, во зависност од новонастанатите услови, а задолжително се обновува по истекот на рокот за негово имплементирање.

Согласно Законот за животна средина (Службен весник на РМ бр.53 од 2005 г.) предвидено е Советот на општината да формира тело, раководено од градоначалникот, што ќе го следи имплементирањето на Локалниот акционен план за животна средина, а за тоа еднаш годишно ќе го известува Министерството за животна средина и просторно планирање, истовремено предлагајќи промени во Локалниот акционен план за животната средина во општината.

Учеството на јавноста во подготовката и донесувањето на Локалните акциони планови за животната средина е еден од основните предуслови за донесување на реален и сеопфатен документ во чии рамки се утврдуваат **приоритети** со кои ќе бидат согласни и граѓаните. Локалниот акционен план за животната средина (ЛЕАП) го спроведуваат градоначалникот на општината и другите правни и физички лица определени со планот. ЛЕАП, врз основа на оцената за степенот на загаденоста на животната средина во даденото подрачје, содржи среднорочни и долгорочни мерки и активности за заштита на животната средина и здравјето на граѓаните, од интерес и во надлежност на општината, а особено за:

- Заштита од аерозагадување и подобрување квалитетот на воздухот;
- снабдување со квалитетна вода за пиење и заштита на водите од загадување;
- пречистување на отпадните води;
- управување со отпадот;
- заштита од бучава и вибрации настанати како последица на стопанските и на другите дејности и активности;
- урбан развој и просторно планирање;

- развојот на локалниот јавен транспорт и сообраќајот во општината;
- зголемување на енергетската ефикасност;
- развој на еколошко-културниот туризам и неговото влијание врз животната средина;
- заштита на биолошката разновидност;
- управување и користење на природните ресурси;
- подигање на јавната свест и развој на образованието за заштита и унапредување на животната средина;
- последиците од економскиот развој врз животната средина, и
- надлежните субјекти за спроведување на одделните елементи на Планот.

Изработката на Локалниот акционен план за животната средина (ЛЕАП) е прв чекор кон заштита на животната средина преку промоцијата на одржливиот развој. Со оглед на тоа што локалните финансиски извори се ограничени, неопходно е нивно рационално користење од локалната власт, со истовремена примена на нискобуџетни и ефикасни стратегии за решавање на еколошките проблеми. Притоа, потребно е да се овозможи активно вклучување на граѓаните во процесот на одлучување и слободен пристап до информациите.

ЛЕАП (Локален акционен план за животната средина) е стратешки документ кој ги идентификува еколошките проблеми, ги креира целите и задачите за нивно отстранување или унапредување и создава нови можности за водење политика за заштита и унапредување на животната средина во нашата општина, со цел да се обезбеди напредок и одржлив развој на Општината, унапредување на состојбата со животната средина, подобрување на условите за живот и на здравјето на населението.

Главни цели на ЛЕАП за Општина Илинден се:

- Дефинирање, проценка и презентирање на проблемите од областа на животната средина, базирани на ризикот за здравјето, екосистемите и генерално, квалитетот на животот;
- Развивање стратегии и активности за намалување на ризиците за животната средина;
- Зголемување на јавната свест и одговорност за заштита на животната средина и зголемување на поддршката од јавноста за инвестиции од областа на животната средина.

Изработката на ЛЕАП ги овозможи следниве **резултати** како долгорочни придобивки и тоа:

- Воспоставена структура за соработка меѓу општествените чинители на локално ниво во општината;
- Информирана јавност за постојните проблеми од областа на животната средина во општината;
- Зголемена јавна свест за прашањата поврзани со животната средина во општината;
- Успешно развиени стратегии за решавање на проблемите од областа на животната средина;
- Создадени услови и локални капацитети за идни инвестиции за решавање на проблемите од областа на животната средина во општината.

Од суштествена важност е да се има предвид дека изработката на ЛЕАП е корисно за сите сектори на заедницата и тоа:

- **за локалната самоуправа**
- **за локалните бизниси**
- **за локалните невладини организации (НВО-и)**

Претставниците на **локалната самоуправа** соработуваа со граѓаните постигнаа консензус за приоритетните прашања од областа на животната средина. Учесството на јавноста помогна во идентификување и дефинирање на приоритетите и акциите што треба да бидат прифатливи за сите во заедницата. Со запознавање, учество и поддршка на процесот за изработка на ЛЕАП, граѓаните ќе го почувствуваат присуството на локалната самоуправа преку конкретните подобрувања што произлегле од програмите за локална акција.

За **локалните деловни луѓе**, изработката и спроведувањето на ЛЕАП често води кон нови економски развојни иницијативи што можат да доведат до повеќе вработувања и повеќе приходи.

Изработката и спроведувањето на ЛЕАП дава можност на **невладините организации** да формираат партнерства со локалната власт и деловните субјекти.

I. ИСТОРИЈАТ И ФАЗИ ВО ИЗРАБОТКАТА НА ПРОЕКТОТ (ИЗВРШНО РЕЗИМЕ)

I-1. Историјат на проектот

Согласно Законот за животна средина (Службен весник на РМ бр.53 од 2005 г.), *носител на процесот за изработка и спроведување на ЛЕАП* е Општината со воспоставување партнерство со сите заинтересирани страни.

Процесот за изработка на Локален Акционен План за животна средина (ЛЕАП) за Општина Илинден, почна во 2004 година со *поднесување иницијатива* за изработка на ЛЕАП за Општина Илинден од градоначалникот и нејзино усвојување од Советот на Општина Илинден, по што следуваше потпишување Договор за доделување финансиска помош од Шведската меѓународна агенција за развој и соработка (Sida) преку Регионалниот Центар за заштита на животната средина за Централна и Источна Европа - Канцеларија во Македонија (РЕЦ).

I-2. Фази во изработката на ЛЕАП

При изработката на ЛЕАП, општината помина низ процесот на планирање што се состои од следниве седум фази:

Формирање организациска структура за изработка на ЛЕАП;

Изработка на план за вклучување на јавноста;

Процена на состојбите со животната средина во Општина Илинден;

Дефинирање на проблемите во животната средина и утврдување приоритети;

Дефинирање на целите и задачите;

Утврдување механизми за спроведување на ЛЕАП;

Утврдување оперативни механизми за набљудување и оценување на спроведувањето и ревизија на ЛЕАП.

I-3. Организациска структура за изработка на ЛЕАП

По усвојување на иницијативата за изработка на ЛЕАП од Советот на Општина Илинден се почна со процесот на изработка на ЛЕАП-от, односно реализација на првата фаза: Формирање организациска структура за изработка на ЛЕАП за Општина Илинден.

Заради успешна реализација на процесот за изработка на ЛЕАП, а имајќи ги предвид интересите на сите сектори во заедницата, организациската структура за изработка на ЛЕАП се состои од:

Локален координатор

Локален комитет составен од 30 члена и

Работни групи за пет тематски области

I-4. Методологија за изработка на планот

По оформувањето на организационата структура за изработка на ЛЕАП, се почна со постапка за **прибирање податоци** што ќе служат како основа за подготвување на **оцена на состојбата со животната средина** во Општина Илинден. За таа цел, формирани се пет работни групи за следниве тематски области: вода, воздух, отпад, природа, почва и искористување на земјиште. Секоја работна група имаше задача да контактира и да обезбеди податоци од релевантни институции, стопански субјекти, служби, одделенија и сл. Одредени податоци се обезбедени преку службени дописи и лични контакти, а користено е и директно набљудување на терен.

Откако податоците беа прибрани, се пополнуваа работните листови и табелите и се пристапи кон нивна обработка и анализа со примена на **ДПСИР-методологијата** (Движечки сили, Притисок, Состојба, Имплементација, Реакција). Во обработката на податоците се вклучи и

експертски тим кој направи стручна анализа и средување на материјалот, по што е изготвен **Предлог-Извештај** за состојбата со животната средина во Општина Илинден. Предлог-Извештајот е поткрепен со повторно излегување на терен и утврдување на фактичката состојба. Овие активности доведоа до изготвување на **Оценка на сосотојбата со животната средина на територијата на општина Илинден**, во која се идентификувани клучните проблеми.

По усвојувањето на Оцената на сосотојбата со животната средина од Локалниот Комитет за изработка на ЛЕАП за Општина Илинден, изготвено е **Анкетно ливче**, со цел да се вклучи и јавноста во дефинирањето на приоритетните проблеми.

На анкетното ливче беа наведени 27 проблеми, а секој од анкетираниите граѓани имаше задача да одбере 10 најприоритетни проблеми. Исто така, дадена е можност да се наведе некој проблем по сопствено согледување. Анкетата успешно е спроведена и анкетирани се 1.550 испитаници (10% од вкупниот број жители на општината). Беа опфатени жители од сите населени места и од различни категории според полот, возраста, образованието, занимањето и друго. Анкетните ливчиња беа обработени од членовите на Локалниот Комитет (ЛК) и врз основа на резултатите се оформи **Ранг листа на проблеми во животната средина на територијата на Општина Илинден**. Од оваа Ранг листа на проблеми, ЛК изврши приоритетизација врз основа на следниве критериуми:

- влијание врз човековото здравје, животната средина и врз квалитетот на животот,
- распространетост,
- интензитет,
- неповратност,
- јавно мислење,
- ниво на контрола,
- плански законски или други регулаторни обврски.

По ова се изготви **Листа на приоритети** и се заклучи дека првите 13 дефинирани проблеми треба да се издвојат како најприоритетни за решавање во периодот од 6 (шест) години.

Паралелно со приоритетизацијата на проблемите, се изготвуваше **SWOT-анализа** (Сили, Слабости, Можности, Закани) на општината за следниве области: инфраструктура, социјална благосостојба, демографија, локална самоуправа и локална економија.

По идентификувањето и дефинирањето на приоритетните проблеми од животната средина, а со цел **да се запознае јавноста**, Листата е објавена на огласните табли во населените места и во информативните гласила.

Следен чекор во процесот на изработката на ЛЕАП-от е **дефинирањето на целите и задачите** за решавање на секој од приоритетните проблеми, односно, тоа е првата фаза од изготвувањето на **Планот за спроведување на ЛЕАП**, односно, **акциониот дел** од Планот. При дефинирање на целите и задачите применет е СМАРТ принципот што означува дека дефинираните цели и задачи се: едноставни (конкретни), мерливи, применливи, реални и временски ограничени.

Втората фаза е избор, селекција и дефинирање на конкретни **акции за решавање на приоритетите**, со предвидени одговорни институции, време на извршување, буџет и можни извори на финансирање, при што е запазено акциите да се ефективни во однос на трошоците, да се прифатливи, да се технички изводливи и временски определени.

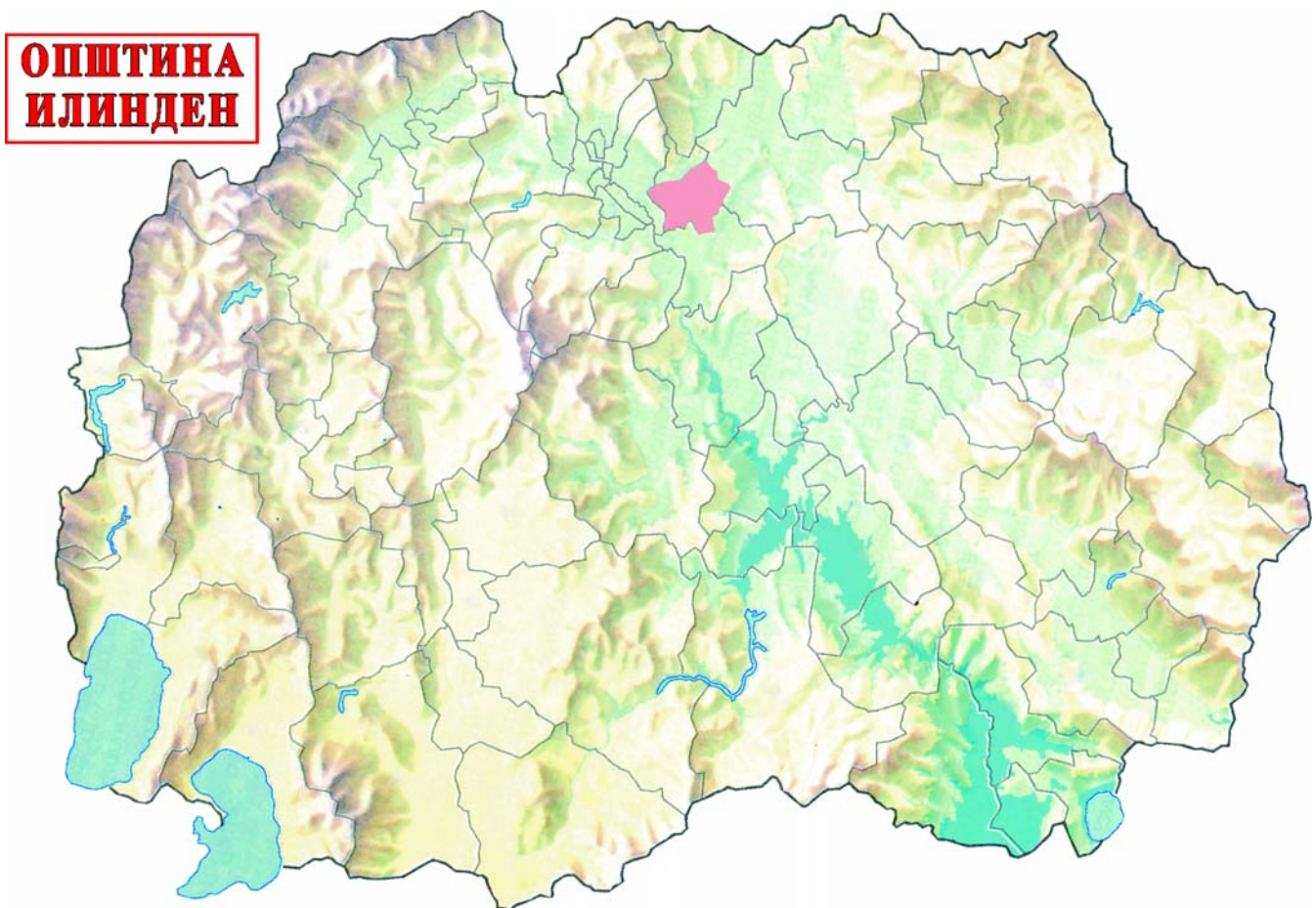
Откако е завршена и оваа активност, се пристапи кон синтетизирање на целокупната работа и активност на Локалниот Комитет и изготвена е **Нацрт-верзија на ЛЕАП-документот** која послужи како основа за спроведување на **јавна расправа**. За таа цел, примероци од Нацрт-ЛЕАП-от се доставени до сите Месни заедници од општината, стопанските субјекти, основните училишта, потоа на ресорните министерства, РЕЦ, консултантите, експертите и други заинтересирани правни и физички лица. Овие субјекти имаа задача да го разгледаат Нацрт-ЛЕАП-от и да достават свое мислење, предлози и забелешки.

Резултатите од спроведената јавна расправа, во форма на записници и дописи беа разгледаани од Локалниот Комитет и некои од предлозите, забелешките и мислењата се прифатени и вградени во Планот. Со тоа се дојде до последната фаза од изработката на ЛЕАП-документот, а тоа е подготовката на **Предлог-верзија** која беше дадена на разгледување и усвојување од Советот на Општина Илинден, по што следува печатење на финалната верзија.

II. ПРИРОДНО-ГЕОГРАФСКИ И СОЦИО-ЕКОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОПШТИНА ИЛИНДЕН

II-1. Опис на Општината

Како посебна единица на локалната самоуправа, Општина Илинден е формирана во 1996 година. Територијата што ја опфаќа Општина Илинден, претходно била во состав на скопската општина Гази Баба.

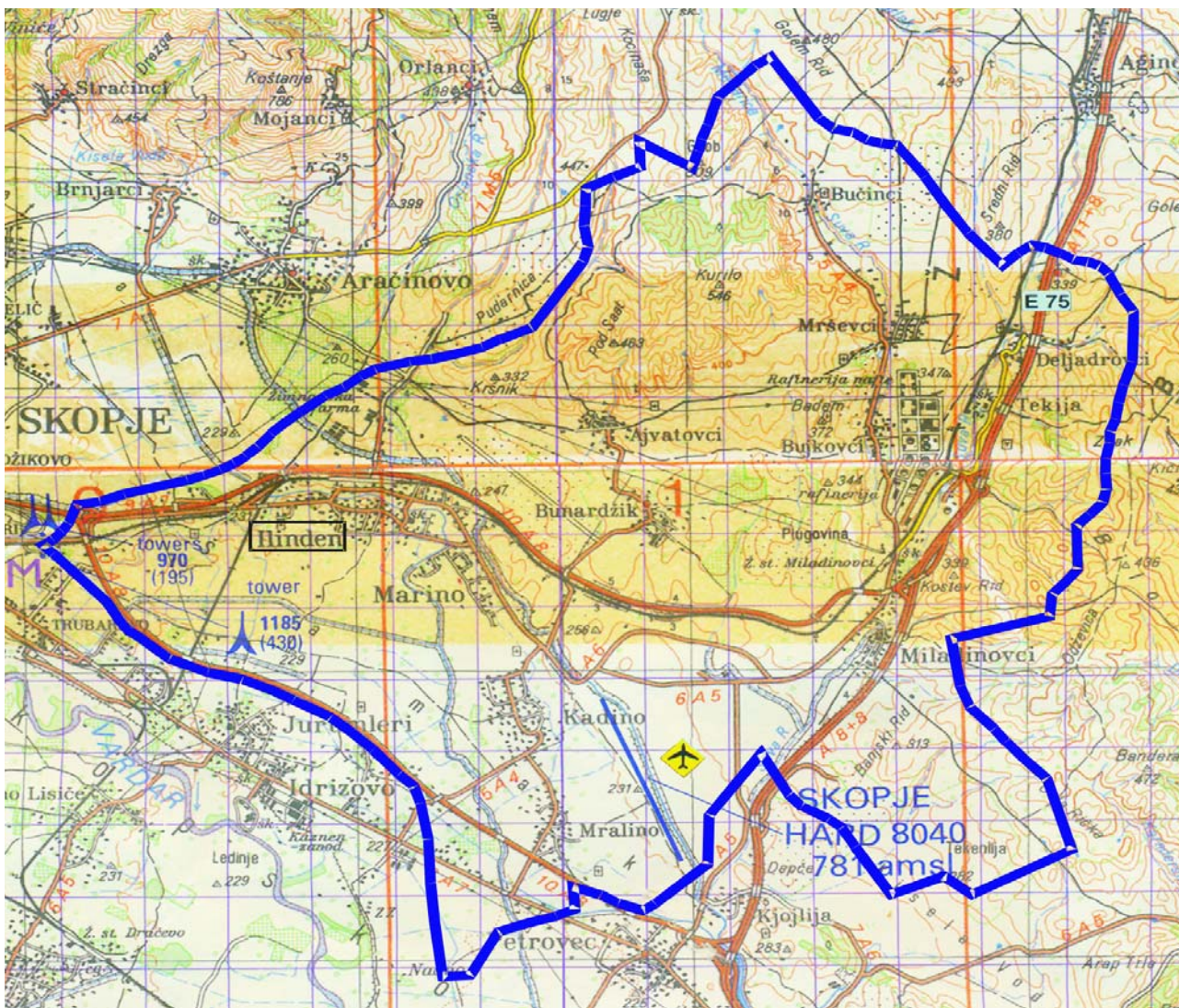

Слика 1. Република Македонија - Територијална организација по Општини

II-1. 1. Географски карактеристики

Општина Илинден се наоѓа во непосредна близина на Скопје, односно на 10-15 км од потесното градско подрачје, а го зафаќа источниот дел на Скопската котлина, на троеѓата Скопје-Куманово-Велес. Седиштето на Општината се наоѓа во н.м. Илинден, поранешно Белимбегово.

Од запад се граничи со општина Гази Баба, од северозапад со општина Арачиново, од север-североисток со Куманово, а од исток и југ со општина Петровец.

Слика 2. Територија на Општина Илинден

Има многу добра сообраќајна поврзаност, бидејќи преку нејзината територија минуваат делниците **М-1**, **М-3** и **М-4** од меѓународните автопати и тоа: коридорот 8 (Е-65) ИСТОК-ЗАПАД и коридорот 10 (Е-75) СЕВЕР-ЈУГ; железничката линија Белград-Скопје-Атина и меѓународниот Аеродром „Скопје“.

Вкупната површина изнесува 106,7 км² од која 1.240 ха е градежно земјиште, а 9.430 ха е аграрно земјиште, од кое: 6.980 ха (74%) се обработливо земјиште; пасиштата и ливадите зафаќаат 2.400 ха (25%), додека под шуми има само 50 ха. Според тоа, јасно е дека во Општината постојат поволни услови за развој на земјоделството, како поледелство и градинарство така и сточарство.

Р.бр.	Населено место	Надморска висина (метри)	Број на жители	Број на домаќинства	Површина на атарот (км ²)	Градежно земјиште (ха)	Број на изградени објекти	Аграрна структура на атарот (ха)			
								Вкупна аграрна површина	Обработливо земјиште (ниви, лозја)	Пасишта	Шуми
1	Илинден	230	4.931	1.307	14,5	400	1.330	1.050	920	130	/
2	Марино	229	3.533	1.000	3,2	120	1.178	200	170	30	/
3	Кадино	228	2.090	552	9,6	130	657	830	770	60	/
4	Мралино	227	821	216	9,2	120	329	800	600	200	/
5	Бувардик	290	352	97	4,9	90	228	400	380	18	2
6	Ајватовци	320	232	63	9,1	50	179	860	500	340	20
7	Миладиновци	270	1.276	345	16,1	150	478	1.460	750	690	20
8	Бујковци	300	946	244	8,4	60	226	780	520	259	1
9	Мршевци	330	651	192	7,9	60	260	730	620	107	3
10	Бучинци	370	226	68	6,8	15	90	665	450	213	2
11	Текија	290	304	76	8,5	20	112	830	650	179	1
12	Дељадровци	295	532	138	8,5	25	185	825	650	174	1
ВКУПНО:			15.894	4.298	106,7	1.240	5.252	9.430	6.980	2.400	50

Табела 1. Опис на Општина Илинден

II-1. 2. Релјеф и геолошки состав

Територијата на Општина Илинден се наоѓа меѓу 230 и 550 м.н.в.

Во основа има рамничарска морфологија на теренот што претставува 80% од површината, а со 20% е застапен мал ридест дел во северната и источната област.

Од геолошка гледна точка застапени се претежно делувијални почви настанати со ерозија и транспортирање на матичниот субстрат на почвата од повисоките ридски предели со помош на површинските води и водотеци настанати од поројни врнежи. Почвата најчесто е песокливо-илеста, лесно цедлива, пропустлива, топла и добро аерирана. Содржи низок процент на инертна влажност и е со низок воден капацитет, поради што е подложна на суша. Исто така, застапени се разновидни глини, сивобели лапорци, песоци, слабо врзани песочници, крупно зрнести песоци, глиновити песоци. Просечниот литолошки состав претставува глина со тенки прослојки и млазеви од песокливи и прашнестии глини кои се добро збиени и водонепропустливи.

II-1. 3 Климатски одлики

Климата е субтропска со карактеристични топли и суви лета и влажни и понекогаш остри зими. Средната годишна температура на воздухот изнесува 12,5°C. Апсолутната максимална температура изнесува 41,5°C, а апсолутниот минимум изнесува минус 25,6°C. Во летните месеци средниот месечен максимум изнесува 30,9°C, а дневниот 35,8°C. Минимални температури се регистрираат во јануари со средно месечен просек од +0,2°C и среден месечен минимум од минус 3,4°C.

Висината на атмосферските врнежи се движи околу 500 мм годишно, а средно годишната релативна влажност на воздухот изнесува 70%. Врнежите, главно, се застапени со дожд, додека снежната покривка се задржува просечно 25 дена во годината. Има просечно 63 дена со магла, а годишната инсолација изнесува просечно 2.102 сончеви часови.

Ветрови се јавуваат од сите правци и меѓуправци, а преовладува Вардарецот кој дува од северо-западен правец. Средната брзина на ветерот е скоро иста во сите правци и се движи од 6 до 8 м/сек, а максималната брзина е измерена од североисточен правец и изнесува 23 м/сек.

II-1. 4. Хидрографија

Општина Илинден има скромна хидрографија, бидејќи на својата територија нема постојани природни водотеци, освен сливот на Сува Река кој го сочинуваат две помали реки кои се во поголемиот дел од годината пресушени. Оваа состојба ја менуваат каналите за одводнување на површинската и високата подземна вода кои се користат и за наводнување на земјоделските површини. Постојат два главни канали и неколку помали, споредни канали за одводнување на површините, чија вкупна должина изнесува околу 60 км.

Слика 3. Одводен канал во н.м. Илинден

Исто така, постои и мала вештачка акумулација на Сува Река кај н.м. Бучинци со површина од околу 2 ха и длабочина 3 до 4 метри која се користи за собирање на надојдените води од падините на Скопска Црна Гора и заштита од поплава на населените места по сливот на реката (Мршевци, Бујаковци и Миладиновци). Исто така, се користела за наводнување на земјоделските површини во околината.

Во тек на подолготраен сушен период и оваа акумулација пресушува.

II-1. 5. Био-географски карактеристики

Поради релативно малиот простор кој го зафаќа Општина Илинден, екосистемот на флората и фауната не се одликува со некоја позначајна разновидност.

Од класата на цицачите присутни се: обичниот зајак, јазовецот, волкот, лисицата, обичниот крт, ежот и др.

Од класата на птиците евидентирани се: јастребот кокошкар, јастребот врапчар, сивата вра-на, страчката, полската еребица, кукавицата, врабецот, ластовичката, пупунецот, гавранот, гугутката, дивниот голуб, штркот и др.

Класата на влечугите ја претставуваат: повеќе видови гуштери, смокот, пепелавиот поскок, шарката, шарениот дождовник, желката и др.

Поради специфичните природни услови и промени на климата на ова подрачје, растителните видови се присутни во мал број. Главно преовладува тревната заедница по пасиштата, а природната вегетација е многу малку и фрагментно застапена со поединечни дрвја и грмушки.

Слика 4. Природна вегетација во оклинајта на н.м. Текија

На ваквата состојба негативно влијание имал и човечкиот фактор. Шумите биле неконтролирано и безмилосно сечени за огрев, а исто така, развојот на сточарството придонел за намалување на шумскиот фонд.

Од природната шумска вегетација се среќаваат остатоци од некогашна шумска биоценоза и тоа како поединечни стебла од даб благун, полски брест, дива круша, врба, чалија, дива роза и др.

Во последно време евидентно се забележува антропогенизацијата на територијата на општината, особено во делот на пошумувањето на голини и пасишта. Пошумувано е претежно со аризонски чемпрес, црн бор, јасен, багрем и др.

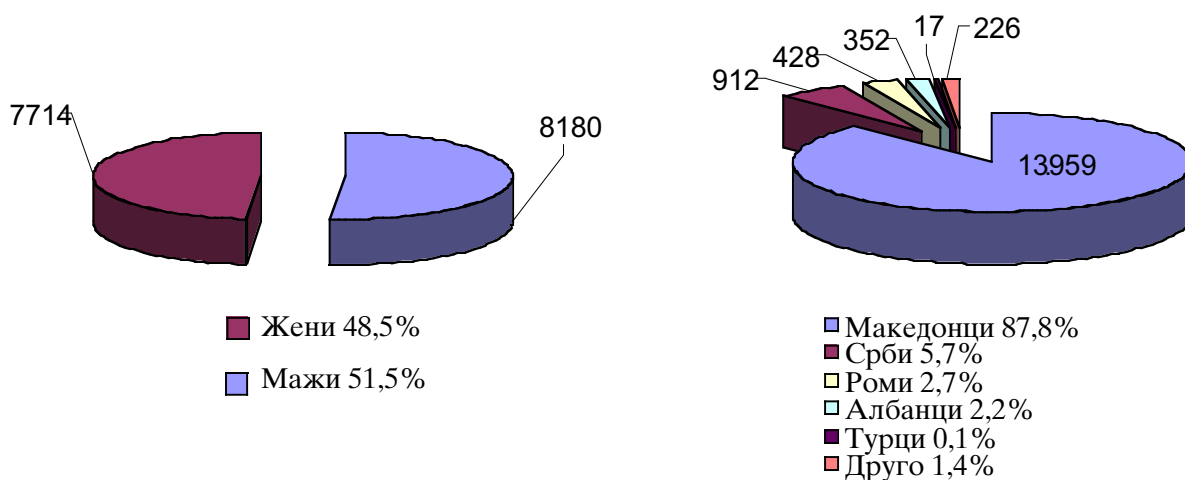
Иако овие видови не се соодветни за ова подрачје, сепак формираат добро склопени и квалитетни шумски појаси со големо заштитно-еколошко значење кои ќе придонесат за намалување на ерозијата и негативните влијанија врз животната средина.

II-1. 6. Демографски карактеристики

Во состав на Општината влегуваат 12 населени места и тоа: Илинден, Марино, Кадино, Мралино, Ајватовци, Бунарцик, Миладиновци, Бујковци, Мршевци, Бучинци, Текија и Дељадровци. Според пописот на населението од 2002 година, вкупниот број жители изнесува 15.894, кои живеат во 4.298 домаќинства или просечно по 3,7 членови во домаќинство. Густината на населеност изнесува 150 жители /км².

Според националната припадност, на територијата на Општина Илинден живее претежно македонско православно население и тоа 13.959 жители (87,82%); Срби 912 (5,73%); Роми 428 (2,69%); Албанци 352 (2,01%); Турци 17 (0,10%) и други 226 (1,41%). Според половата застапеност има 8.180 мажи или 51,5%, а 7.714 се жени или 48,5%.

Етничка и полова структура на населението во Општина Илинден

Според образовната структура, 95,7% од населението на возраст над 10 години е писмено.

Структурата на населението на возраст над 15 години, според школската подготовка е следна:

- без образование - 655
- некомплетно основно образование - 1771
- основно образование - 3774
- средно образование - 6157
- вишо образование - 120
- високо образование - 174
- постдипломски студии - 2

Како работоспособно население, на возраст над 15 години, има вкупно 12.639 граѓани, од кои активни се 6.486, а неактивни 6.153. Стапката на невработеност изнесува 34,6%. Од вкупниот број работоспособно население, стапката на вработеност е 37,7%.

Најголем дел се вработени во градежништвото (преку 50%), потоа во индустријата (35%), во нестопанските дејности (5%), во земјоделството (5%) и друго.

Бруто домашниот производ (БДП) по жител изнесува 11.964 САД \$.

Во последните пет години природниот прираст на населението изнесува просечно 1% годишно.

II-1. 7. Економски карактеристики

Поради својата географска положба и богатата инфраструктура: струја, водовод, телефонска мрежа, локални и регионални патишта, железничка линија, аеродром, близината на главниот град, Општина Илинден претставува одлична средина за индустриски и економски развој, а тоа го потврдува и присуството на голем број поголеми и помали индустриски капацитети. Според пописот од 2002 година, на територијата на Општина Илинден регистрирани се 682 деловни субјекти од кои 240 се активни. Како позначајни стопански субјекти на територијата на општината се: Рафинеријата „ОКТА“, Аеродромот „Скопје“, Слободната економска зона „Бунарџик“, Месната индустрија „Никас“, Складиштето на АД „Макпетрол“; Живинарската фарма „Белимбегово“, Хотелот „Белви“, Авто куќа „ОПЕЛ“ и др.

Слика 5. Индустриска зона во н.м. Илинден

II-1. 8. Инфраструктура

Населените места (н.м.) на територијата на Општина Илинден се 100% електрифицирани, но квалитетот и квантитетот на електричната енергија не ги задоволува потребите.

Сите населени места се покриени со телефонска мрежа, а двете автоматски центри ги задоволуваат потребите.

Во 8 населени места функционира водоводна мрежа за снабдување со чиста вода за домаќинствата и тоа: 5 н.м. се снабдуваат преку Регионалниот водовод; 2 н.м. се снабдуваат преку водоводниот систем на Рафинеријата ОКТА; а едно н.м. се снабдува преку локален водоводен систем. Во останатите 4 н.м. во тек е изградбата на водоводен систем, односно, приклучување на постојните водоводни системи. Со тоа, околу 90% од општината ќе биде покриена со водоводна мрежа.

Поради својата местоположба, општината има околу 60 км канали за одводнување и наводнување од кои, 2 се главни со вкупна должина од 20 км, а останатите се споредни, помали канали.

Има само 2 км канализациона мрежа за прифаќање и одвод на атмосферската вода од улиците.

Од **сообраќајната инфраструктура** има 200 км категоризирани локални патишта од кои:

- категоризирани улици - 67 км
- макадам - 8 км
- земјани патишта - 125 км

Од вкупната должина на сообраќајната мрежа, 75 км се асфалтирани.

Слика 6. Меѓународен авиопајат Е-75

2. Низ територијата на Општина Илинден минува **меѓународниот автопатот Е-75** во вкупна должина од 30 км и претставува главна крстосница за патните правци Скопје-Куманово, Скопје-Велес и Куманово-Велес.

3. Исто така, минува и **железничката линија** Белград-Скопје-Атина со вкупна должина од 18 км и две железнички станици.

4. На територијата на Општина Илинден се наоѓа и **Аеродромот „Скопје“** со целата своја површина.

II-1. 9. Образование и здравство

- **Основното образование** се изведува во 3 основни училишта од 1 - 8 одделение и 5 подрачни училишта од 1 - 4 одделение, во кои настава посетуваат вкупно 1.900 ученици.
- **Примарната здравствена заштита** на населението се извршува во:
3 државни здравствени станици и 6 приватни амбуланти од општа пракса;
2 државни и 2 приватни стоматолошки ординации;
1 државна и 1 приватна лабораторија.
- **Ветеринарна заштита** се изведува во 3 приватни ветеринарни станици.

II-1. 10. Квалитет на живот

- Од **културно-историското наследство** на територијата на Општина Илинден постојат 5 културни домови што не функционираат;
12 цркви и манастири од кои највпечатлив е манастирот Св. Ѓорѓија (1921 г.) кај н.м. Дељадровци, чиј комплекс е составен од 5 цркви.

Слика 7. Црква Св. Ѓорѓија - н.м. Дељадровци

• **Спортот и рекреацијата** се застапени со 9 фудбалски клубови кои се натпреваруваат на 8 фудбалски игралишта, а исто така, постојат и 9 игралишта за мали спортови. Дел од младите се организирани во еден Извиднички одред што добро функционира.

Слика 8. Младинска фудбалска школа

На територијата на општината не постои уреден **излетничко-рекреативен простор**, а жителите за своите излетничко-рекреативни потреби користат две локации, што не се уредени за таква намена, но, сепак спонтано се избрани како најсоодветни.

Урбаниот развој на населените места на територија на Општина Илинден е утврден со плански документи како што се: Генерален урбанистички план (ГУП), Урбанистичка документација за населено место (УДНМ) и Одлука за начинот на изградба, со тоа што: Илинден, Марино и дел од Кадино се опфатени со ГУП; Кадино, Мралино, Бунарцик, Ајватовци, Миладиновци и Мршевци се опфатени со УДНМ; Текија, Дељадровци и Бучинци се опфатени со Одлука за начинот на изградба. Единствено н.м. Бујковци нема урбанистичка документација ниту акт кој го заменува планот.

III. ДЕТАЛЕН ОПИС НА ПЛАНОТ

III-1. ИЗВЕШТАЈ ОД ОЦЕНАТА НА СОСТОЈБАТА СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА ТЕРИТОРИЈА НА ОПШТИНА ИЛИНДЕН

III-1.1. ВОДИ И КВАЛИТЕТ НА ВОДИ

A: Водоснабдување

За потребите на водоснабдувањето на населението на Општина Илинден досега се изградени и сè уште се во изградба: **регионален водоснабдителен систем и локални системи**, а се користат и индивидуални бунари и пумпи. Поради сè поинтензивниот урбан и стопански развој, како и зголемувањето на вкупниот број жители, а и поради користењето на водата за пиење за индустриски и земјоделски цели, веројатно во краток временски период ќе биде достигнат максималниот капацитет на постоечките водоснабдителни системи.

Единствен ресурс за водоснабдување на Општината се подземните води кои поради високото ниво и вкупните состојби на територијата на Општината изложени се на загадување и намалување на квалитетот и употребливоста. Причина за тоа се: рамничарската конфигурација на теренот со локални депресији, влијанието од реката Вардар, присуството на голем број септички јами кај домаќинствата и индустријата, испуштањето отпадни води директно на површината и во каналите за одводнување, слевањето на атмосферските води по површината на теренот, користењето на хемиски препарати во земјоделството итн.

Во овој момент реализиран е само еден дел од регионалниот водоснабдителен систем и тоа за населените места во Општина Илинден. Од регионалниот водовод со вода за пиење се снабдуваат 12.859 жители од шест населени места и тоа: Илинден, Марино, Кадино, Мралино, Бунарџик и Ајватовци. На овој водовод се планира приклучување на Мршевци и Бучинци, а од него користат вода и повеќе индустриски капацитети во Општината. Со овој водоснабдителен систем стопанисува ЈКП „Илинден“.

Слика 9. Резервоар за вода во Бунарџик

Според Проектот за регионален водовод, на системот за водоснабдување треба да се приклучат и населени места од Општина Петровец.

Како извориште на вода, овој систем користи вода од бунари лоцирани во атарот на н.м. Јурумлери (општина Гази Баба), покрај регионалниот пат кон Петровец и реката Вардар од другата страна. Постојат два бунара со капацитет од околу 30 л/сек. Во моментот во изградба се уште два бунари. Со пумпи, преку хлоринаторна станица и потисен цевковод водата се потиснува до заедничките резервоари лоцирани во населените места Бунарцик (2 резервоара со запремина од по 500 м³) и Ајватовци (1 резервоар со запремина од 500 м³). Од добиените податоци за последните пет години прикажани во тематските табели, се забележува двојно зголемување на количините на дистрибуирана и потрошена вода во регионалниот систем. Во непосредна близина на бунарите се ископува песок и се вршат интензивни стопански и земјоделски активности, поради што е потребно спроведување заштита на водоносното подрачје, според постапките предвидени со закон. Исто така, заштитната зона околу резервоарите за вода во Бунарцик и Ајватовци е неоградена, неуредена и незаштитена, заради што неопходно е да се преземат мерки според законската регулатива за надминување на оваа состојба.

Локален систем за водоснабдување користи Рафинеријата „ОКТА“. Водата се зафаќа од 5 бунари лоцирани, исто така, во атарот на н.м. Јурумлери. На овој систем приклучени се и населените места Бујковци и Миладиновци и авто-базата на „Млаз“ - Богданци. Од јуни 2004 г., водоснабдителниот систем на ОКТА (систем Миладиновци-Бујковци) премина во надлежност на ЈКП „Илинден“ и во тек е приклучувањето на Текија и Дељадровци на овој систем.

Населеното место Мршевци се снабдува со вода преку локален водоснабдителен систем, со зафаќање на подземните води од бунари, во близина на населеното место и пумпање во резервоар со капацитет од 400 м³. Населеното место Бучинци е со нерешено прашање за водоснабдување.

Дистрибутивната водоводна мрежа низ населените места во голема мерка е изведена и ги задоволува моменталните потреби, при што треба да се има во предвид брзиот пораст на населението и индустриските капацитети. Во тек е изведбата на дистрибутивната водоводна мрежа во н.м. Мралино.

Постои и локален систем за поранешната Живинарска фарма „Белимбегово“. Зафаќа вода од бунар лоциран во н.м. Илинден, во месноста Шамак. Денес вода од овој систем користи краварската фарма и други објекти во склоп на ДЗС „Илинден“.

Аеродромот „Скопје“ има свој локален систем за водоснабдување. Вода зафаќа од бунари во непосредна близина на н.м. Кадино, која со пумпи, преку резервоар што се наоѓа во близина на Миладиновци, се дистрибуира до објектите на аеродромот.

Од регионалниот водовод со вода се снабдуваат 12.859 жители, а од локални системи и извори се снабдуваат 3.035 жители.

Вкупната потрошувачка на вода од регионалниот водовод за 2004 година изнесува околу 650.000 м³/год. Загубите во дистрибуцијата достигнуваат над 25% или околу 160.000 м³/год.

Локалниот водовод на Рафинеријата „ОКТА“ обезбедува 1.710.000 м³/год, од кои 974.000 м³/год за технолошкиот процес, 438.000 м³/год за вработените, 288.000 м³/год за населените места Миладиновци и Бујковци и 10.000 м³/год за авто-базата на „Млаз“ - Богданци.

Локалниот водовод во Мршевци обезбедува околу 90.000 м³/год.

За потребите на индустријата се зафаќа околу 1.200.000 м³/год.

Според добиените податоци, во Општината има вкупна потрошувачка на вода (за пиење, за домаќинствата, за индустријата и др.) над 2.700.000 м³/год, од што може да се очекува дека количината на отпадните води е најмалку 1.800.000 м³/год.

Б: Отпадни води

На целата територија на Општина Илинден, во населените места, нема изградено канализационен систем за зафаќање и одведување на фекалните и атмосферските отпадни води, а проблемот со отпадните води кај домаќинствата и стопанските субјекти е решаван индивидуално.

Отпадните води од домаќинствата и другите водокорисници се испуштаат во индивидуални септички јами изградени во дворните места, а кои во најголем процент се непрописно изведени,

се користат попивателни бунари или отпадните води се испуштаат директно во каналите за одводнување. Фекалните води од септичките јами се испуштаат по површината на земјата или во каналите, без претходен третман, при што се јавуваат како непосредни загадувачи на подземните води, кои на овие локалитети се со високо ниво. Високото ниво на подземните води дополнително ја оневозможува функционалноста, дури и на прописно изведените септички јами и попивателни бунари. Според добиените информации, најголемиот број жалби и пријави кои се поднесуваат во Општината се однесуваат токму на проблемите со фекалната канализација.

Слика 10. Состојба на каналиите за одводнување

Покрај фармерскиот начин, во значителен обем застапено е и индивидуалното одгледување стока, и тоа: околу 100.000 кокошки, 5.000 свињи, 1.500 кози и овци, 500 крави, што исто така, продуцираат значително количество отпадни води.

Атмосферските води се пуштаат слободно да се слеваат по површината на теренот, а се одведуваат преку каналите за одводнување, доколку конфигурацијата на теренот го овозможува тоа. Во други случаи, особено при интензивни врнежи, атмосферските води се задржуваат на површината предизвикувајќи поплави на значаен дел од површините во Општината.

Земајќи во предвид дека на територијата на Општината се наоѓаат Рафинеријата „ОКТА“ (која има своја пречистителна станица), комплексот складишта за течни горива на Макпетрол, големи живинарски фарми, како и повеќе мали и средни индустриски погони како пилани, производство на хартија, текстил, хемиски погони, кои главно имаат септички јами за отпадната вода, но испуштаат отпадна вода и во каналите за одводнување, поради што проблемот со отпадната вода е многу изразен.

Бидејќи нема организирано прифаќање на отпадните води и не се води никаква евиденција за количеството отпадни води (како и за нивниот состав), според нормативите и водата што се троши за водоснабдување, може да се очекува најмалку 830.000 м³/год отпадни води од индустријата, минимум 30.000 м³/год и најмалку 1.000.000 м³/год од домаќинствата.

Сето ова претставува сериозен извор на загадување на животната средина, особено на почвата и подземјето и оформува жаришта на најразлични заразни заболувања. Сомнителниот квалитет на водата за пиење од локалните системи за водоснабдување и од индивидуалните бунари е директна последица на ваквите состојби и е потенцијален предизвикувач на многубројни зарази и болести кај населението и добитокот.

Ваквата генерална состојба, поврзана со релјефот и конфигурацијата на теренот, како и со големината и местополжбата на населените места, наведува на неколку заклучоци во однос на отпадните води.

Според состојбата на теренот се заклучува дека поранешниот систем за одводнување и наводнување на Скопско Поле, особено во населените места, е претворен во отворен колекторски систем за отпадни води. Воедно, тој ја има изгубено основната функција за прифаќање и одведување на високите подземни води, а со тоа и снижување на нивното ниво. Овој систем, оптоварен со дополнителни количини на отпадните води, со намалена пропусна моќ заради

ДЕТАЛЕН ОПИС НА ПЛАНОТ

бујната неконтролирана вегетација и фрлањето секаков вид отпад во каналите, како и нерешениот проблем со фекалната и атмосферската канализација, претставува неконтролиран извор на проблеми и опасности како поплави, зарази, загадување на подземните води и слично.

Актуелната состојба ја наметнува потребата од итна изградба на канализационен систем со пречистителна станица и испуст на пречистени води во каналот за одводнување, како единствен реципиент, пред сè во н.м. Илинден и Марино како места со најголема концентрација на жители (50% од вкупното население) и индустриски објекти, што е веќе зацртано во постоечките урбанистички планови. Истата постапка е неопходна и за н.м. Кадино и Мралино, како и н.м. Миладиновци, при што тука реципиент би била Сува Река.

Воспоставувањето на контролата врз отпадните води од домаќинствата и индустријата (со почитување на законските прописи), пред сè во населените места, би довело до делумно растоварување на состојбата. Сето ова треба да е поткрепено со зголемување на свеста на населението, како и со контрола и ригорозност во казнената политика во однос на фрлањето отпад во каналите. Исто така, чистењето на каналите од вегетацијата и отпадот треба да биде континуирано. Наредна фаза би била изградба на атмосферска канализација предвидена во урбанистичките планови, уредување на коритата на главните канали низ населените места, како и можноста за заменување на отворените секундарни канали со дренажни цевки, што ќе го реши проблемот со вегетацијата и фрлањето отпад.

Зголемените потреби на населението и стопанството, физичките и природните можности на просторот, Просторниот план на РМ, Програмските одредби на Просторниот план на градот Скопје и општините, како и ГУП-ви за одделни населени места, повеќепати ја наметнувале потребата од разгледување на можностите за регионално организирање на прифаќањето и одведувањето на фекалните и атмосферските отпадни води. Од тие причини склучена е спогодба меѓу општините Илинден, Гази Баба, Петровец и Арачиново за изнаоѓање трајно решение на проблемот со отпадните води преку разгледување на можностите за изградба на регионален сепаратен канализационен систем за прифаќање на фекалните и атмосферските отпадни води од подрачјата на наведените општини.

В: Заштита од поплави

Местоположбата и геоморфолошките карактеристики на подрачјето, како рамничарски терен, придонесуваат одделни места да ги прибираат и задржуваат атмосферските води кои го следат својот природен тек, што претставува опасност и загрозување на нормалните услови за живеење на населението.

Нивото на подземните води е во тесна врска со водостојот на реката Вардар и го следи неговиот режим, при што обилните врнежи предизвикуваат поплавување на површини од Општината, особено во населените места Илинден, Марино, Кадино, Мралино и Миладиновци.

Слика 11. Поплавени површини (2003 и 2006 година) во н.м. Илинден

На територијата на Општина Илинден постои систем за одводнување, кој прифаќа дел од подземната и атмосферската вода и ја одведува од подрачјето. Овој систем е регионален и ги собира и одведува отпадните води од општините Арачиново, Гази Баба, Илинден и Петровец. Со постојната пумпна станица лоцирана во месноста Таор овие води се испуштаат во реката Вардар.

Одржувањето на главните одводни канали е во надлежност на ЈП „Водостопанство-Вардар“ - Скопје, но бидејќи ова претпријатие е во тешкотии веќе подолго време, истото не е во можност да врши квалитетно одржување на каналите кои од година во година се во сè полоша состојба и не можат да ја вршат својата функција.

Во рамничарскиот дел постои мрежа од одводни отворени земјени канали со вкупна должина од преку 60 км, од кои 20 км опфаќаат двата главни (големи) канали, а 40 км се секундарни канали, шанци и помали канали низ населените места од кои повеќе од 90% се нефункционални. Мрежата е во катастрофална состојба и не ги задоволува потребите. Повеќе од 70% од каналите не функционираат, т.е. не се во состојба да ја извршуваат својата основна функција заради обраснатоста со вегетација, затрупување со комунален и цврст отпад, дополнително оптоварување на пропусноста со отпадни и атмосферски води, загадување со фекални отпадни води, загадување со опасни материи од стопанските субјекти и друго. Тоа особено се однесува на каналите, шанците и пропустите покрај главните улици и патишта кои се затрупани со наноси од земја и разни отпадоци, со што протокот на вода е оневозможен.

Шанците покрај улиците се целосно затрупани, особено кај влезовите во дворовите, а пропустите се целосно затворени. Единствено функционираат големите (главните) канали за одводнување, но и нивниот проток е намален, особено во населените места, како и во долниот тек кон населените места Петровец и Р’жаничино, поради неисчистена вегетација, наноси од земја и отпадоци.

Заради ваквата состојба големи количини атмосферска и површинска вода лежат во пониските делови, а истекувањето е оневозможено, поради што доаѓа до поплавување на дел од земјиштето, населбите и индустриските објекти во рамничарскиот дел од Општината, а тоа доведува до неупотребливост на стамбените и стопанските објекти и уништување на земјоделскиот фонд.

Единствена река во Општината Илинден е Сува Река. Таа се формира од две притоки, од кои едната минува низ населените места Бучинци, Мршевци и Бујковци со должина од 6.000 метри, а другата поминува низ населените места Дељадровци, Текија и Миладиновци со должина од 4.000 метри и продолжува кон Петровец со должина од 5.000 метри, одводнувајќи ги овие подрачја.

На одредени делници од течението, речното корито е недефинирано поради што доаѓа до често излевање на водата при големи врнежи. Во оној мал дел каде што коритото е регулирано, тоа е нечисто, со наноси од земја, отпадоци, обраснато со вегетација и слично, со што протокот е намален и често доаѓа до поплавување на околните површини.

Бидејќи каналите за одводнување, вклучувајќи ја и Сува Река, се единствениот расположив транспортен пат на сите води кон главниот реципиент, реката Вардар, наведената состојба доведува до застој (лежење на водите на површината), при што постои опасност од поплавување и замочување на површините, дополнително подигање на нивото на подземните води и нивно загадување, како и до дополнително нарушување на квалитетот на животната средина.

Проблемот на нефункционирање и неупотребливост на системот за одводнување на Скопската котлина е повеќепати разгледуван на меѓуопштинско ниво. Во овој момент за да може регионалниот систем за одводнување на скопската котлина да ја исполнува својата основна функција, да го намалува нивото на подземните води во котлината, да ги прифаќа и одведува високите подземни води и со тоа да ги штити земјиштето од замочување и поплавување, како најприфатливо решение за општините на чија територија се протега овој систем, се наметнува редовното чистење и одржување на постојната каналска мрежа и објектите на системот, како и доизградба на дополнителни дренажни канали, каде што за тоа има потреба.

ДЕТАЛЕН ОПИС НА ПЛАНОТ

Г: Квалитет на води

Квалитетот на водата за пиење, како од Регионалниот водовод така и од локалниот водовод редовно се контролира, двапати месечно. Исто така, испитување и контрола се врши и на индивидуалните бунари и пумпи во домаќинствата, барем еднаш годишно.

Период: 1.01.2001 - 31.12.2002					
Мерно место	Број на мостри	Физичко-хемиски		Бактериолошки	
		Исправни	Неисправни	Исправни	Неисправни
Ајватовци	7	5	2	4	3
Илинден	67	65	2	61	6
Бујковци	4	4	/	4	/
Бунарџик	8	8	/	6	2
Дељадровци	8	8	/	5	3
Кадино	5	5	/	5	/
Марино	10	10	/	10	/
Миладиновци	9	8	1	8	1
Мралино	14	13	1	13	1
Мршевци	28	28	/	26	2
Текија	4	1	3	3	1
Период: 1.01.2003 - 31.12.2004					
Мерно место	Број на мостри	Физичко-хемиски		Бактериолошки	
		Исправни	Неисправни	Исправни	Неисправни
Илинден	65	64	1	64	1
Кадино	5	5	/	5	/
Марино	5	4	1	4	1
Миладиновци	27	27	/	27	/
Мралино	5	4	1	5	/
Мршевци	28	23	5	23	5
Текија	12	9	3	4	8
Период: 1.01.2005 - 18.04.2005					
Илинден	8	8	/	8	/
Мршевци	10	6	4	9	1

Табела 2. Исправноста на водата за пиење според мерењата на ЈЗО Завод за здравствена заштита - Скопје

Според прикажаното на табелата погоре, н.м. Ајватовци, Илинден, Миладиновци, Мралино, Мршевци, Текија, имаат проблем со квалитетот и квантитетот на водата за пиење. Бидејќи единствени изворишта се бунарите, а во земените мостри се забележуваат неисправни и физичко-хемиски и бактериолошки примероци и тоа како дел од не многу голем број земени примероци, јасно се согледува дека притисокот врз подземните води во Општината е веќе алармантен и дека треба да се преземат итни активности наведени во заклучоците.

Посвојна законска регулатива

- Закон за води (Сл. весник на РМ бр. 4 од 1998 г. со дополнување во Сл. весник на РМ бр. 42 од 2005 г.)
- Закон за здравствена заштита (Сл. весник на РМ бр. 25 од 2000 г.)
- Правилник за начинот на определување и одржување на заштитни зони околу изворите на вода за пиење
- Правилник за квалитетот и здравствената исправност на водата за пиење
- Уредба за класификација на водите
- Уредба за категоризација на водотечите и езерата, акумулациите и подземните води
- Правилник за начинот на земање мостри и методи на лабораториска анализа на водата за пиење

РЕЗИМЕ

Клучни проблеми во однос на квалитетот на животната средина:
во сегментот - *води и квалитет на води*

- неизграденост на канализациона мрежа (домаќинства)
- неизграденост на канализациона мрежа (индустрија)
- неизграденост на атмосферска канализација
- нефункционалност на каналите за одводнување
- поплавување на дел од објектите и површините во Општината
- недоволно количество вода за пиење
- незаштитеност и недефинираност на заштитните зони на извориштето на вода за регионалниот водоснабдителен систем, како и на резервоарите за вода на овој систем
- недоизграденост (и поддимензионираност) на дистрибутивната мрежа на водата за пиење
- загуби во водоснабдителниот систем
- несоодветен квалитет на водата во (регионалниот) и локалните водоводи
- нерационално користење на водата, особено употребата на водата од највисок квалитет за стопански и други цели
- нецелосен мониторинг за квалитетот и квантитетот на површинските, подземните и отпадните води.

Приоритетни активности за надминување на клучните проблеми:
во сегментот - *води и квалитет на водите*

- изградба на канализационата мрежа
- изградба на пречистителни станици за комунални и индустриски отпадни води
- доизградба, прочистување и уредување на каналите за одводнување
- дефинирање, оградување и уредување на заштитните зони на извориштето на вода за пиење, како и на резервоарите за вода на водоснабдителниот систем
- обезбедување дополнителни извори на квалитетна вода за пиење и правилна заштита на извориштата
- доизградба на системот за дистрибуција на вода во населените места и редуцирање на загубите во системот
- рационализација на потрошувачката на вода
- изградба на атмосферска канализациона мрежа
- воведување мониторинг на квалитетот и квантитетот на површинските и подземните води, мониторинг на непречистени и пречистени комунални и индустриски води
- подигање на нивото на здравствена заштита во однос на квалитетот на водата
- дефинирани мерки и прописи во однос на отпадните води, едуцирање и запознавање на населението и стопанските субјекти со нив, како и стриктна и ригорозна примена на казнените одредби.

III-1.2. УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАД

Сегашниот начин на управување со комуналниот отпад на подрачјето на општина Илинден е далеку под потребното ниво. Се применуваат само постапките на собирање, транспортирање и депонирање на комуналниот отпад, а недостасуваат постапките за намалување на отпадот од изворот на создавање (примарна селекција), кај граѓаните и (секундарна селекција) кај ЈКП „Илинден“.

Тип на отпад	Вкупно количество (т/год)	Собирање (т /год)	Се транспортира (т /год)	Се отстранува (т /год)
комунален	3.055	3.000	3.000	3.000
друг неопасен отпад	1.833	1.800	1.800	1.700
индустриски неопасен отпад	500	500		
инертен отпад	1.151	1.150	1.150	1.150
опасен отпад				
отпадни масла	20			
ПЦБ/ПЦТ				
потрошени батерии и акумулатори	20	5	5	5
медицински отпад	1	1	1	1
отпад од ел. направи	25	5	5	5
хаварисани возила	15	5	5	5
В к у п н о:	6.620	6.466	5.966	5.866

Табела 3. Тип и количество на отпад

Основното ниво на редовно собирање и транспортирање на комуналниот отпад е воглавно задоволително (90%), а фреквенцијата на собирање на отпадот е во директна зависност од расположивата механизација. Собирањето на отпадот од домаќинствата и некои комерцијално-стопански објекти се извршува еднаш неделно, а од индустриските објекти се извршува по потреба.

Во системот за собирање на отпад во Општината се вклучени 4.400 домаќинства, 45 индустриски и 160 комерцијално-стопански објекти, како и 10 здравствени установи. Обезбедени се 80 контејнери (1,1 м³), 30 контејнери (5,5 м³), 2950 пластични канти за отпад од домаќинствата (0,12 м³) и 50 пластични канти за отпад од комерцијално-стопанските објекти (0,24 м³).

Според табелата погоре со податоците на ЈКП „Илинден“ од вкупните количества продуциран комунален, индустриски и друг неопасен и инертен отпад, 90% се собира, транспортира и депонира во депонијата „Дрисла“. Разлика постои во опасниот отпад, посебно отпадните масла кои воопшто не се собираат и третираат. Постапувањето со овој отпад треба да се врши одвоено од другиот отпад, под услов да не се загрози здравјето на луѓето, опстанокот на живиот свет и да не се загади животната средина.

Останатиот дел од отпадот кој не се собира, од страна на несовесни граѓани и понатаму се исфрла на недозволени места, јавни површини, каналите за одводнување и слични локации со што се создаваат диви депонии и губришта.

Слика 12. Дейонија кај Бујковци и ѓубриште кај Миладиновци

Според податоците добиени од ЈКП „Илинден“ прикажани во табела 4, евидентирани се повеќе од 15 ѓубришта со површина поголема од 16.000 м², но не постои податок за количеството отпад депонирано во нив.

ЈКП „Илинден“ поседува една претоварна станица со капацитет 8,5 тони на ден и 4-5 комерцијални возила со 60% искористеност.

Проблемот со формирањето, обновувањето и упорното користење на нерегуларни „диви“ депонии на подрачјето на општината е загрижувачко. Постојат собирачи на отпадни материјали по ѓубриштата и нивниот број е меѓу 10 и 20.

Од идентификуваните депонии, единствено таа кај н.м. Миладиновци (кај надвозникот за „ОКТА“) поседува проектна документација и треба итно да се постапи според усвоениот проект и да се користи како легално времено одлагалиште за инертен и цврст комунален отпад. Од вкупно 16.000 м² површина под ѓубришта, санирани се 10.000 м² или 60%.

Од вкупните трошоци за управување со отпадот, 31% отпаѓа на собирање од корисниците, 13% собирање отпад од улиците, 27% транспорт, 29% одлагање во санитарна депонија.

Вкупното количество создаден отпад во Општината изнесува 18 тони дневно. Од тоа: 47% учествува комуналниот отпад, 23% другиот неопасен отпад, 9% индустрискиот неопасен отпад, а 21% учествува инертниот отпад.

Локација	Вид на отпад	Површина (м ²)
Јурија	Инертен, комунален и др. неопасен отпад	500
Требеши	-//-	500
Дупка	-//-	1000
Миладиновци	-//-	1500
Борова шума Мршевци	-//-	2000
Канал (мост) кај живинарската фарма	-//-	500
Железничка пруга (Марино)	-//-	2000
Дрма	-//-	1000
Ајватовци	-//-	500
Дељадровци	-//-	1000
Бујковци кај стопанството	-//-	500
Црква Кадино	-//-	500
Бујковци-Миладиновци кај надвозникот за ОКТА	-//-	2000
Покрај патот Миладиновци-Текија	-//-	500
Одводни канали	-//-	2000

Табела 4. Диви депонии и ѓубришта во Општина Илинден

Не постои локална мрежа за следење и управување со неопасен отпад. Од параметрите за отпадот се следат само параметрите: *количесѝво создаден оѝѝад* и *количесѝво оѝсѝранеѝ оѝѝад*.

Од вкупното количество отпад на територијата на општина Илинден (6.620т/год), 3000 т/год. се од домаќинствата и комерцијално-стопанските објекти, од „ОКТА“ 870 т/год. од Макпетрол 200 т/год. од Аеродромот 1.700 т/год. од АРМ 850 т/год. (податоците се од 2004 г.). Од Рафинеријата „ОКТА“ 500 т/год. отпад се рециклира и се користи во процесот на производство. Исто така, постои рециклирање на отпад и во ЈПАУ „Македонија“ - Скопје, но количеството е непознато.

Како отпад од сточарството (фецес и отпад од крави, свињи, овци, кози) се наведуваат вкупно 30.000 тони годишно.

Посебен проблем претставува и ветеринарниот отпад кој неретко се депонира директно во каналите за одводнување и животната средина. Нерегуларното постапување со ветеринарниот отпад предизвикува можност за предизвикување разни заболувања, најчесто преку животните разнесувачи, кои се хранат со таков отпад. Не постојат податоци за бројот на умрените животни, иако постојат 12 сточарски и живинарски фарми со околу: 700 крави, 5000 свињи, 1000 кози, 500 овци и над 100.000 кокошки.

Присуството на отпадот и постапувањето со него продуцира негативни ефекти врз квалитетот на животната средина, особено врз квалитетот на воздухот, земјиштето, водите, живиот свет, а преку нив и врз здравјето на луѓето и вкупниот квалитет на животот. Од дивите и незаштитени депонии се разнесуваат поситни делови од отпадот, прашина и непријатна миризма, а

горењето на отпадот во дивите депонии продуцира чад со штетни продукти на согорување, а во воздухот постојано се ослободува депониски гас (претежно метан).

Неконтролираното исфрлање на цврстиот отпад во системот на одводни канали во општината предизвикува серија негативни ефекти, почнувајќи од физичките пречки во протокот на водата низ нив, преку исцедување на штетните материи во подземните води и предизвикување можни зарази на пошироко подрачје. Продуктите од биохемиските процеси на распаѓање и штетните материи од отпадот навлезени во водите за пиење или наводнување го загрозуваат здравјето на луѓето.

Несоодветното управување со отпадот го намалува и го нарушува квалитетот на живеењето во општината.

РЕЗИМЕ

Клучни проблеми во однос на квалитетот на животната средина:

- Неконтролирано исфрлање отпад, посебно во системот на канали за одводнување/наводнување, од несовесни граѓани;
- Создавање диви губришта;
- Несоодветно управување со опасен отпад;
- Отпадот не се селектира;
- Негативно влијание на отпадот врз животната средина, посебно на површинските и подземните води и здравјето на човекот;
- Високи трошоци за транспорт и депонирање на отпадот.

Приоритетни активности за надминување на клучните проблеми:

- Зголемување на бројот на садови за собирање и сепарирање на отпадот;
- Строга забрана и примена на казнена политика за неконтролирано исфрлање отпад;
- Расчистување на дивите депонии и ревитализација на земјиштето;
- Намалување на трошоците за транспорт и депонирање на отпадот;
- Намалување на количините на создадениот отпад;
- Посебен третман на опасниот отпад, особено на моторните масла;
- Континуиран мониторинг на подземните и површинските води.

III-1.3. КВАЛИТЕТ НА ВОЗДУХ

За да може да се управува со квалитетот на воздухот, потребно е континуирано следење на концентрациите на загадувачките материи на определено подрачје и оцена на нивото на загаденост на воздухот со споредба на измерените концентрации, со нормите, односно, граничните вредности за квалитет на воздухот, кои се пропишани со закон.

Согласно **Законот за квалитет на амбиентниот воздух** (Сл. весник на РМ бр. 67/2004), член 37, за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух на територијата на Република Македонија, Владата на РМ воспоставува државна мрежа за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух (во понатамошниот текст: државна мрежа).

Со државната мрежа се обезбедува постојан мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух кој е составен дел од целокупниот мониторинг на животната средина. Надлежен орган за вршење на стручни работи во областа на животната средина врши следење на амбиентниот воздух преку државната мрежа и управува со неа.

Според горе цитираниот закон за мерење и следење на загадувањето на амбиентниот воздух во населбите и индустриските подрачја, општините можат по претходно добиено мислење од надлежен орган за вршење на стручни работи од областа на животната средина, под услови и начин уредени со овој закон, да воспостават локални мрежи.

Слика 13. Емисија на гасови од Рафинеријата ОКТА

Загадувањето на воздухот е од сезонски карактер, што е поврзано како со метеоролошките услови (антициклонални состојби во денови со магла и температурни инверзии), така и со зголемена емисија на штетни материи, кога покрај индустриските капацитети и сообраќајот, активни се и топланите и индивидуалните ложишта. Значи појава на повисоки концентрации на

загадувачки материи има во зимските месеци (ноември-февруари), т.е. за време на грејната сезона, додека вон грејната сезона вредностите на концентрациите на овие материи се далеку под законски дозволените.

Метеоролошко-климатолошкиот потенцијал на загаденоста на воздухот го определува општиот карактер и интензитет на атмосферската дифузија и дисперзија на загадувачките материи во определена физичко-географска средина. Тој претставува способност на атмосферата да ги расејува загадувачките материи во анализираната област. Метеоролошко-климатолошкиот потенцијал на загаденоста го карактеризираат метеоролошко-климатолошките елементи и појави како и некои нивни параметри кои влијаат на транспортот и дифузијата на загадувачките материи кои се во функционална зависност со приземните концентрации на загаденоста на воздухот.

Основните цели за поставување мониторинг систем, се следниве:

- да се утврди нивото на загаденост на воздухот и оцени дали ги задоволува стандардите за животна средина или не;
- да се преземат соодветни мерки во алармни состојби;
- да се задоволат барањата на Директивите од ЕУ;

Како загадувачи на воздухот на територија на Општина Илинден се јавуваат: Рафинеријата „ОКТА“, организациите кои имаат котлари и индивидуалните ложишта.

Мерења на квалитетот на воздухот во општината не се вршат, освен преку интерна мерна станица во кругот на Рафинеријата „ОКТА“.

Според податоците добиени од мерното место за следење на амбиентен воздух во кругот на Рафинеријата „ОКТА“, добиени се резултати кои покажуваат дека концентрациите на CO₂ и чад се далеку под максимално дозволените концентрации (МДК) и се во согласност со пропишаните норми.

Според реакциите на жителите кои живеат во населените места во непосредната околина на Рафинеријата ОКТА, се забележува присуство на мирис на сулфур и нафта како и замаглување што е последица од чадој од оцакој на ОКТА. При подолготрајно присуство во околината доаѓа до ѝечење на очите, надразнување на грлото и кашлање. Ишто така, според согледувањата од локалниот лекар - ѝедијатар, д-р Мишко Маѝеничарски, последниве две години забележано е зголемување на заболувањата на респираторните органи и алергии, особено кај децата кои живеат во околината на Рафинеријата. Се што тоа доведе до револт кај населението и организирање ирошесит со блокирање на влезот на ОКТА, со цел да се сиречи понаштомошно загадување.

Во општина Илинден не се идентификувани сите субјекти што се потенцијални загадувачи на воздухот. На табелата подолу дадени се многу мал број:

Субјекти	Загадувачки супстанции			
	SO ₂ [t/god]	CO [t/god]	NO _x [t/god]	Прав [t/god]
"ОКТА"	1840	96	293	
"НИКАС"	1.66	0.51	0.42	0.08
Хотел "БЕЛВИ"	0.9	0.02	0.2	0.23
Амбуланта - Илинден	0.8	0.6	0.35	0.615
ОУ "Ристо Крле" Мралино	0.33	0.24	0.16	0.15
ОУ "Ристо Крле" Кадино	0.11	0.046	0.09	0.05
ОУ "Ристо Крле" Бунарѝик	0.13	0.23	0.15	

Табела 5. Преглед на субјекти и загадувачки супстанции што ги емитуваат

Овие податоци не ја даваат целосната количина на загадувачки супстанции во воздухот во општината од причина што не се идентификувани сите стопански објекти, а не е идентификувано и загадувањето од сообраќајот и загадувањето од затоплувањето на домовите во зимскиот период (кое во 90% е на дрва).

За добивање реална слика потребно е воспоставување мерно место за следење на загаденоста на воздухот во општина Илинден.

Услови за заштита на квалитетот на воздухот и другите сегменти на животната средина што се загрозени со загадувањето на воздухот се обезбедуваат со примена на начелата за одржлив развој, начелата за целосно планирање и примена на најдобро достапните и применливи технологии, технички решенија и мерки.

При изработката на документите за просторено уредување мора да се земат предвид квалитетот на воздухот на одредено подрачје и во тој контекст да се одбере најприфатливата можна локација за изградба на иден можен загадувач, да се определи потребната заштитна зона меѓу загадувачот и блиската населба и да се утврдат мерките за заштита на воздухот.

Објектите и другите извори на загадување, што влијаат на квалитетот на воздухот мораат да бидат изградени, опремени и одржувани за да не испуштаат штетни супстанции во воздухот во количество поголемо од дозволеното (пропишаното).

Во зоните каде што мониторингот или други податоци покажуваат дека постои реален ризик од надминување на пропишаните гранични вредности за квалитет или често има појава на надминување на прагот за алармирање на определена загадувачка супстанца, како резултат на одредени метеоролошки услови и други фактори, општината донесува акционен план и други акти. Со акциониот план и другите акти, зависно од настанатите појави што можат да влијаат врз човековото здравје и животот на населението, општината презема краткорочни мерки за намалување и отстранување на ризикот и ограничување на времетраењето на таквите појави, а особено поведува истрага за идентификување на причините за настанатите појави и преземање соодветни превентивни мерки.

Зависно од поединечните појави, можат да се ограничат или забранат одредени активности што придонесуваат за таквите појави.

За преземените мерки, како и секое надминување на прагот на алармирање, градоначалникот на општината во соработка со органот на државната управа надлежна за работите од областа на здравството и надлежен центар за известување и тревожење, задолжително и континуирано ја известува засегнатата јавност за настанатата состојба, како и за мерките што треба да се преземат, на начин утврден со посебен акт на општината.

При спроведувањето на дејствијата, градоначалникот на општината е должен да ги земе предвид и информациите што треба да и бидат соопштени на јавноста, утврдени со пропис донесен врз основа на „Законот за квалитет на амбиентниот воздух“.

III-1.3.1. Влијание на сообраќајот врз квалитетот на воздухот

Скопската котлина со своите орографски, а особено климатски карактеристики, се одликува со неповолни, од еколошки аспект, топоклиматски специфичности. Просечна надморска височина на котлината изнесува 260 метри.

Температурни инверзии во Скопската котлина се јавуваат во сите месеци од годината, но сепак нивната појава со сите свои неповолни манифестации е изразена во зимските месеци.

Средногодишната температура на воздухот за 30 годишен период изнесува 12,5°C. Во зимските месеци Скопската котлина се одликува со зголемена зачестеност на денови со магла која најчесто е од радијационен карактер. Просечно годишно има 63 денови со магла.

Во Скопската котлина се јавуваат ветрови од сите правци и меѓуправци, но по долината на реката Вардар и низ целата котлина преовладува ветерот Вардарец од северозападен правец, југоисточен и јужен правец.

Ваквите климатски карактеристики на Скопската котлина, концентрацијата на индустриски капацитети и население, доведува до нарушување на пропишаните стандарди за квалитетот на амбиенталниот воздух.

Емисија на загадувачки материји од сообраќајот

Поголема група на полутанти во амбиенталниот воздух се емитираат преку системот за одведување на отпадните гасови од сообраќајните средства како: CO, VOC, NO₂, SPM, SO₂, оловни соединенија, преку согорувањето на фосилните горива во моторите и VOC емисиите заедно со испарувањето на горивата од сообраќајните средства. Емисијата на CO₂ исто така, опфатена е со статистиката како загадувач кој потекнува од сообраќајот.

Емисијата на CO (јаглерод моноксид), CO₂ (јаглерод диоксид), VOC (испарливи органски материји) и SPM (вкупно суспендирани материји) се последица од нецелосното согорување на горивото, а исто така и како последица на променливата оптовареност и условите на возење. Тие зависат од начинот на возењето, типот на моторот, големината на моторот и состојбата како и од преземените мерки за смалување на емисијата (пример издувни конвертори). SPM се, исто така, последица од присуството на несогорливите материји во горивата и каталитичкиот третман на издувните уреди.

Високата внатрешна температура во моторите при согорување на горивото е причина за формирање на NO₂. Емисијата и на NO₂ зависи, исто така, од оптоварувањето на моторите од возилата.

Емисијата на CO₂ и оловото се последица исклучиво од присуството на сулфурни соединенија и/или оловни соединенија во моторните горива. Сулфурните соединенија доаѓаат од суровата нафта, а оловните се додаваат како антидетонаторни агенси. CO₂ емисијата зависи пак, од содржината на јагленородот во горивото.

Во Република Македонија актуелно е загадувањето на амбиенталниот воздух од сообраќајот во поголемите градски населби. Во општина Илинден поминува дел од автопатот (меѓународните Е-патишта) во должина од 30 км и локални патишта во должина од 200,4 км.

Во табелата подолу даден е преглед на бројот и структурата на возилата во општина Илинден:

Тип на возило	Број на регистрирани возила	Старост на возилото	Поминати км/ден
Патнички автомобили	4 319	15 години	45 000 км/ден
Автобуси	104	18 години	15.600 км/ден (за локален пат)
Товарни автомобили	116	30 години	
Мотоцикли	/	/	
Специјални и влечни возила	73	над 8 години	10 км/ден
Трактори и работни машини	63	20 години	
Авиони			

Табела 6. Типови и старост на возила

Од табелата може да се заклучи дека возниот парк на територијата на Општина Илинден е прилично застарен.

Градски превоз	Број на превезени патници (дневно)	Поминати км/год	Број на возила во градскиот превоз
ЈСП "Скопје"	800	54.750	80 поаѓања 20 возила
Приватни превозници	800	54.750	24 поаѓања 3 возила

Табела 7. Јавен превоз на патници

Во горната табела, изнесени се податоци за автобуските линии и бројот на сообраќајните средства (претежно автобуси) на претпријатијата за градски сообраќај. Ако на овој број се додадат и бројот на патнички автомобили 4 319, товарни возила 116, други автобуси, и слично, се создава одредена слика за процентот на загадување што доаѓа од сообраќајот во општина Илинден.

На наплатната рампа кај Миладиновци, во 2004 година, регистрирано е дека поминале 1.620.524 возила, додека на наплатната рампа кај Петровец, истата година, поминале 2.203.563 возила, што значи вкупно поминале 3.824.087 возила.

Емисија на CO ₂ и NO _x од сообраќајот на автопатот				
Број на возила годишно	CO ₂ стандард (г/км)	Количина на CO ₂	NO _x стандард	Количина на NO _x
3.800.000	200/возило	26.600 т/год		7.700 т/год

Табела 8. Емисија на штејни гасови од сообраќајот на автопатот

Ова упатува на фактот дека во загадувањето на амбиенталниот воздух во општина Илинден, сообраќајот од автопатот учествува со голем процент.

III-1.3.2. Влијание од Аеродромот „Скопје“

Во извршената проценка на влијанието од Аеродромот „Скопје“ врз животната средина (елaborат за влијанијата) наведени се следните заклучоци:

- Загадувањето на воздухот од аеродромот е третирано како комплексен проблем кој вклучува: издувни гасови од моторите на авионите, емисија на гасови од системот за затоплување, издувни гасови од возилата што се движат по платформата како и од возилата на патниците, околу аеродромот;
- Според елаборатот аеродромот ги исполнува сите стандарди и законски регулативи на РМ и ИCAO (International Civil Aviation Organisation);
- Концентрацијата на емитираните гасови од системот за затоплување не ги надминува законски утврдените норми;
- Поради фактот што фреквенцијата на летовите од аеродромот е под европските просечни вредности, бучавата не се смета за специфичен проблем

ПОСТОЈНА ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА*„Законот за квалитетот на амбиентниот воздух“**Службен Весник на РМ бр. 67/04***ОБВРСКИ КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД КОНВЕНЦИИ, СПОГОДБИ, ПРОТОКОЛИ И ДОГОВОРИ***„Конвенција за прекугранично загадување на воздухот на големи далечини“*

Оваа конвенција содржи неколку протоколи и програми што се поддржани и се под надлежност на Економскиот и Социјалниот совет на Европската Унија.

РЕЗИМЕ

Клучни проблеми во однос на квалитетот на животната средина:

- Непостоење Регистар и Катастар на загадувачи на Општината;
- Непостоење мониторинг станица за следење на квалитетот на воздухот;
- Непостоење мониторинг станица за следење на бучавата;
- Влијание на сообраќајот врз квалитетот на воздухот;
- Несоодветна евиденција на заболувања предизвикани од загадување на воздухот.

Приоритетни активности за надминување на клучните проблеми:

- Изработка на Регистар и Катастар на загадувачи на Општината;
- Воспоставување мониторинг станица за следење на квалитетот на воздухот;
- Воспоставување мониторинг станица за следење на нивото на бучава;
- Проценка на влијанието од сообраќајот врз квалитетот на воздухот;
- Заштита на населението од бучавата предизвикана од автопатот;
- Воспоставување квалитетна медицинска база на податоци во однос на заболувањата предизвикани од загадувањето на воздухот;
- Разработка и ажурирање на законодавството и неопходните административни и правни инструменти за намалување на аерозагадувањето во населените места по пат на усвојување на емисиони и имисиони норми усогласени со нормите и препораките на СЗО и ЕУ и мерките за нивно етапно спроведување;
- Усвојување на најдобри технологии и реконструкција на постојните од аспект на ограничување и намалување на емисиите на штетни материи во атмосферата;
- Воведување ригорозна контрола на емисиите по пат на интерен мониторинг и негова супервизија преку овластени стручни институции;
- Итно ставање во функција на системот за гасификација како супституент (замена) на другите енергенти, освен електричната енергија;
- Ревизија на постојните утврдени санитарно-заштитни зони на објектите што се потенцијални загадувачи на амбиенталниот воздух; изготвување елаборати за санитарно-заштитните зони кај индустриски, деловни и занаетчиски објекти каде што овие зони досега не се определени, со предлог-мерки за намалување и ограничување на емисиите на штетни материи во амбиенталниот воздух;
- Интензивирање на соработката меѓу владините институции и научно-стручните организации со еколошките и други невладини организации и со средствата за јавно информирање во однос на стекнување релевантни информации и нивно дистрибуирање на населението за здравствено-еколошките аспекти на аерозагадувањето и активното учество на јавноста во подобрување на сопствените услови за живот. Приоритетна акција е пласирање информации за користење на безоловен бензин и користење возила со катализатор.

III-1.4. ПОЧВА И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕТО

Територијата на општина Илинден зафаќа 106,7 км² од кои вкупна аграрна површина е 9.430 хектари. Во обработливо земјиште спаѓаат 6.980 ха (полјоделство 4.500 ха, градинарство 1.000 ха, овоштарство 500 ха), пасишта 2.400 ха и 50 ха е под шуми. Површини подложни на ерозија се 5 до 10 хектари.

Слика14. Обработливо земјиште во н.м. Илинден

Распределба на површините под земјоделско земјиште по култури изнесува: пченица 1.100 ха, јачмен 1.200 ха, пченка 1.000 ха, репа 1.000 ха, сончоглед 200 ха, градинарски култури 1.000 ха, фуражни култури 500 ха. Според сопственоста, 3.000 ха се државно земјоделско земјиште, а 6.430 ха се во приватна сопственост.

Во табелата подолу даден е преглед на површината на општина Илинден во однос на искористеното земјиште.

Од наведените површини јасно се гледа дека околу 88% од вкупната површина на атарот е аграрно земјиште, со што општината Илинден претставува подрачје со можност за развој на земјоделството. Како неплодно, градежно земјиште и земјиште под објекти, евидентирани се вкупно 1.240 ха или 12% од вкупната површина на општината. Под обработливи површини (ниви, лозја, градини, бавчи и сл.) припаѓаат вкупно 6.980 ха односно 74% од вкупната површина аграрно земјиште.

Ред. број	Населено место	Над-морска висина (м)	Површина на атарот (км ²)	Аграрна структура на атарот (ха)			
				Вкупна аграрна површина	Обработливо земјиште (ниви, лозја)	Пасишта	Шуми
1	Илинден	230	14,5	1.050	920	130	/
2	Марино	230	3,2	200	170	30	/
3	Кадино	225	9,6	830	770	60	/
4	Мралино	230	9,2	800	600	200	/
5	Бунарџик	270	4,9	400	380	18	2
6	Ајваговци	320	9,1	860	500	340	20
7	Миладиновци	265	16,1	1.460	750	690	20
8	Бујковци	300	8,4	780	520	259	1
9	Мршевци	330	7,9	730	620	107	3
10	Бучинци	370	6,8	665	450	213	2
11	Текија	300	8,5	830	650	179	1
12	Дељадровци	300	8,5	825	650	174	1
Вкупно:			106,7	9.430	6.980	2.400	50

Табела 9. Преглед на површината на општина Илинден во однос на искористеноста на земјиштето

Според собраните податоци во 2004 година, на оваа површина искористени се вкупно 350 кг/ха ѓубрива, од кои 200 кг/ха азотни и 150 кг/ха фосфорни ѓубрива, односно вкупно 2.443 тони ѓубриво (1.396 тони азотни и 1.047 тони фосфорни). Ова јасно покажува дека на територијата на општина Илинден се врши прекумерно ѓубрење на обработливите површини.

Во однос на употребата на пестициди состојбата е, исто така, повторно алармантна. Вкупно годишно се користат 8,4 тони хербициди и 5,6 тони инсектициди на обработливата површина од 6.980 ха.

Површини ангажирани со капацитети за управување со отпадот се 1.000 м², додека 15-20.000 м² се под ѓубришта.

Според урбанистичкиот план, планирани индустриски површини изнесуваат 150 ха, а реално се искористени 10 ха. Планираниот развој на патната инфраструктура е 30 ха, а денес под патна инфраструктура во Општината има две железнички станици со 0.06 ха и аеродром со 2.5 ха. Должината на патната мрежа изнесува: автопат 30 км; локални патишта 40 км асфалтирани и 20 км неасфалтирани. Под туристички локалитети се наоѓаат 3 ха, а под верски објекти 15-20.000 м².

Логично е да се заклучи дека од обработливите површини во општина Илинден има обилно измивање на употребените вештачки ѓубрива и пестициди во подземните води и почвата, што јасно се гледа преку интензивната еутрофикација на одводните канали и намалувањето на биолошката разновидност. Можно е да се очекува дека заситувањето на подземните води и почвата во овој регион со штетни материи веќе ги надминува граничните вредности на способноста за акумулирање. Со тоа земјоделството претставува примарна антропогена активност која интензивно влијае врз нарушувањето на животната средина во општина Илинден и како проблем треба приоритетно да се решава.

РЕЗИМЕ

Клучни проблеми во однос на квалитетот на животната средина:

- Интензивно земјоделство;
- Прекумерна експлоатација на вештачки ѓубрива и пестициди;
- Интензивно загадување на подземните води и почвата;
- Уништување на природни станишта и пејсажот;
- Намалување на биолошката разновидност;
- Долгорочно акумулирање на штетни материи во почвата и потенцијален извор на загадување.

Приоритетни активности за надминување на клучните проблеми:

- Изработка на планови за одржливо управување со земјиштето;
- Итно намалување на употребата на вештачки ѓубрива и пестициди;
- Промовирање заштита на природните станишта преку надомест на фармерите за необработка на земјиштето;
- Имплементирање одржливи агрокултурни практики;
- Имплементирање на земјоделски еко-производи.

III-1.5. ПРИРОДА

До почетокот на 20-тиот век, во Република Македонија, биолошката разновидност во однос на видовите станишта и бројот на видови беше во подем. Денес тој тренд е обратен: природните станишта се сè помали, фрагментирани и не се веќе во состојба да го подржуваат природниот жив свет. Еден од клучните забележени феномени во Општина Илинден е изолација на мали оригинални популации на видови (дабови, букови, врбови шуми) кои веќе не се во состојба да го одржуваат потребниот контакт со другите такви популации во нарушениот екосистем. Поради тоа, бројот на загорени и исчезнати видови континуирано расте. На територијата на Општината денес постојат само 20% листопадни и 80% зимзелени шуми од вкупно 50 ха површина под шуми, што претставува 0,046% од вкупната површина на општината. Од вкупната површина под шуми 10 ха се во приватна сопственост, а 40 ха се општествени.

Слика 15. Борова шума во околината на Мршевци

Спротивно на ова, човекот креира и пејсажи кои му служат за задоволување на неговите потреби, какви што се тревестите региони, пасиштата и житните посеви, кои често се измешани со остатоците на шумите и поврзани со биокоридори или речни станишта. Како директна последица се јавува повлекување на големите цицачи (како мечката, рисот, волкот) во далечните остатоци на природните станишта, додека другите денес се сметаат за исчезнати. Многу видови од европската фауна, приспособени на отворените житни површини, креирани од човекот, денес се населуваат на просторите каде во минатото не биле застапени, како на пример, полската еребица и зајакот.

Денес таквиот тренд на инвазија на видовите продолжува да има негативен ефект на природниот жив свет во регионот, како на пример канадската водена чума (*Eloдея canadensis*) забележана во одводните канали на општина Илинден.

Еден од најтипичните примери за нарушување на природата во општина Илинден е нерегулираната сеча и уништување на шумите во минатото како од пожари така и од испаша на добиток. Според некои неофицијални податоци, шумскиот фонд е намален за 4-5 пати во однос на првобитната состојба, така што денес има само 50 ха под шуми или 0,04% од вкупната површина на општината (106,7 км²).

За жал, во Општина Илинден, покрај вкупниот впечаток на целосно антропогенизирана средина, шумите се сведени на екстремно занемарливи фрагменти на природните популации на даб, бука и останати листопадни видови (само околу 10 ха), вештачки изолирани насади на иглолисни шуми (главно црн бор и чемпрес се околу 40 ха) и потполно голи ридести делови (над Ајватовци, Миладиновци и други) сведени на тревести пасишта со видлива ерозија која опфаќа 5-10 ха површина. Покрај јасната потреба за интензивно пошумување на големи површини во Општината, нагласена е и погрешната политика на пошумување со ненативни (несоодветни) видови дрвја (чемпрес, црн бор, јасен со по 20.000 единици/10 ха од 2001-2003 година и со 5000 единици /5 ха во 2004 г.) кои во целост ги менуваат природните карактеристики на регионот и неповратно ја спречуваат ревитализацијата на нативните популации на живиот свет во регионот.

Повеќе од 2/3 од територијата на општина Илинден се наоѓа во рамничарскиот дел на Скопската котлина, претходно интензивно култивиран од земјоделското претпријатие „Скопско Поле“, а денес поделен на многубројни парцели со различна големина меѓу кои ретко се среќаваат необработени низински ливади и водна и мочуришна вегетација околу каналите за одводнување/наводнување (околу 30 ха). Вкупната слика на овој дел од Општината е комплетна антропогенизација на природниот простор, испресечен со бројни градби (аеродром, автопат, железница, индустриски и станбени објекти) и исклучително мала застапеност на природната вегетација која честопати е сведена на индивидуални и изолирани дрвја или мали шумски популации.

Како можни центри на природната биолошка разновидност во општината се наметнуваат многубројните канали исполнети со вода (освен сувиот горен канал кај Кадино) и нивната околина. Но, поради исклучително лошата состојба на каналите кои се најчесто затрупани со разновиденотпад и во кои водата е видливо со многу лош квалитет, флората и фауната е сведена на неколку најотпорни видови. Во водата доминираат водени макрофити и долги конци на зелени и сино-зелени алги (како јасен индикатор на високата еутрофност), а каналите се зараснати со трска и со видлив развиток на површински сино-зелени алги и канадска водена чума. Во таков случај не може да стане збор за некакво природно богатство на видови и итно се наметнува потреба од чистење на каналскиот систем (во согласност со генералните заклучоци од делот за ВОДА во овој извештај) и негова ревитализација. Тогаш, истиот би претставувал биокоридор во антропогенизираната средина и вистинско место за воспоставување на природните популации на живите организми.

Во недостиг на континуиран мониторинг на животната средина во Општината, реално е да се заклучи и дека врз целиот регион дејствува и интензивниот процес на загадување од антропогените активности (споменати во претходните тематски групи), особено во однос на земјоделските активности, аерозагадувањето и комуналните отпадни материи, ловот и другите стопански дејности, поради што императивно се наметнуваат активности за намалување на негативните влијанија пред сè во тие области. Дури потоа може да се размислува за ревитализација на природните станишта, флората и фауната во Општината во согласност со донесената домашна законска регулатива и меѓународните спогодби и конвенции. Во спротивно реална е заканата општина Илинден целосно да помине во типично антропогена средина со висок степен на загадување на сите медиуми и без траги од природната биолошка разновидност.

ПОСТОЈНА ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

„Законот за заштитата на природата“

„Службен Весник на РМ“ бр. 67/04

ОБВРСКИ КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД КОНВЕНЦИИ, СПОГОДБИ, ПРОТОКОЛИ И ДОГОВОРИ

„Конвенција за заштитата на биолошката разновидност“ - Рио Де Жанеиро 1992 година;

„Конвенција за заштитата на дивоите свет и природните живеалишта во Европа“

- Берн 1979 година.

РЕЗИМЕ

Клучни проблеми во однос на квалитетот на животната средина:

- Нема изготвена Листа на видови од флората и фауната во Општина Илинден;
- Нема континуиран мониторинг на природните станишта и интензитетот на загадување;
- Нема соодветен план за пошумување;
- Несоодветен аграрен план;
- Несоодветно управување со системот канали за наводнување/одводнување;
- Интензивно загадување со отпадни материји (цврст, комунален, индустриски и други видови отпад) и постоење на диви депонии.

Приоритетни активности за надминување на клучните проблеми:

- Изработка на Листа на видови од флората и фауната во Општината;
- Воспоставување континуиран мониторинг на биолошката разновидност и интензитетот на загадување;
- Изготвување научно-основан план за пошумување;
- Изготвување одржлив аграрен план особено во однос на употребата на хемиски заштитни средства, ѓубрива и просторно зафаќање на природните станишта;
- Воспоставување соодветна контрола и управување со каналите за одводнување/наводнување;
- Донесување План за заштитата на биолошката разновидност и негово интегрирање во плановите за одржлив развој на Општината;
- Донесување План за заштита на природата и негово интегрирање во систем за планирање и управување со почвите (EIA студии) во Општината;
- Контрола на загадувањето, бидејќи заштитата на видовите и екосистемите директно зависи од редукцијата на загадувањето во сите медиуми.

IV. SWOT-АНАЛИЗА

SWOT – анализата претставува анализа на внатрешните сили и слабости како и надворешните можности и закани на општина Илинден. Називот е кратенка од англиските зборови: **Strengths** (сили), **Weaknessess** (слабости), **Opportunities** (можности) и **Threats** (закани).

SWOT всушност претставува анализа на внатрешните и надворешните фактори што влијаат врз функционирањето на општината. Сите оние внатрешни фактори врз кои општината има или може да има влијание, спаѓаат во групата на сили или слабости, зависно од тоа дали влијаат позитивно или негативно на функционирањето на општината. Спротивно на тоа, сите надворешни фактори на кои општината нема или не може да влијае, спаѓаат во категоријата можности или закани, во зависност од тоа дали влијаат позитивно или негативно на функционирањето на општината.

Во процесот на изработката на ЛЕАП за општина Илинден, изготвена е SWOT-анализа за следниве области:

- Демографија
- Социјална благосостојба
- Инфраструктура
- Локална самоуправа
- Локална економија

IV. 1. SWOT- анализа за обласи: Демографија**Сили**

Вкупно население	15.894
Мажи	8.180
Жени	7.714
Просечна старост	30 год.
Активно население	12.639
Вработени	4.240
Невработени	2.246
Без училиште	655
Некомплетно основно образование	1.771
Основно училиште	3.774
Средно училиште	6.157
Виша школа	120
Висока школа факултет, академија	174
Постдипломски студии	2
Вработени во јавен сектор	15%
Вработени во приватен сектор	28%

Слабоси

Ниска еколошка свест
 Низок стандард
 Немање желба за работа
 Дневна миграција на вработени
 Намалена работоспособност
 Немотивирани, бирање работа
 Тешко наоѓање работа по струка
 Мал број лица од техничка струка
 Недоволно следење на новите тех. достигнувања
 Приватниот сектор има мал интерес за општите добра

Можносии

Збратимување
 Регионално поврзување
 Децентрализација
 Средно и високо образование
 Здравство
 Вработување
 Искористување на експерти
 Финансиска и државна помош од странски и домашни фондови за едукација

Закани

Одлевање на кадри
 Невработеност
 Затворање на капацитети
 Негативен тренд на незаинтересираност и немање желба за работа

IV. 2. SWOT- анализа за област: Социјална благосостојба

Сили

ОБРАЗОВАНИЕ

3 основни училишта од 1-8 одд.
5 подрачни училишта од 1-4 одд.

ЗДРАВСТВО

3 државни амбуланти од општа пракса
6 приватни амбуланти

Забни ординации:

- 2 државни
- 2 приватни

Лаборатории:

- 1 државна
- 1 приватна

Ветеринарни станици

- 3 приватни

КУЛТУРА, ИСТОРИЈА

- 5 културни домови
- 12 цркви (+4)
- манастир

СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

- 9 фудбалски клубови
- 8 фудбалски игралишта
- 9 игралишта за мали спортови
- 1 извиднички одред
- 2 излетнички места

СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКА СОСТОЈБА

- од вкупно 15.894 жители, околу 12.600 или 79,5% е работоспособно население од кое 4.240 (33,6%) се вработени; 2.246 (17,8 %) се невработени, додека 6.100 (48,6%) се неактивно, издржувано население (ученици, студенти, домаќинки и сл.)

Можносии

- Близината на главниот град, Скопје
- Средните училишта и факултетите во Скопје се на 10-15 км оддалеченост од Општината;
- Здравствени домови, Клиники, прва помош, специјалистички ординации, во Скопје
- Кино, театар, забава, музеи, културно-историски споменици, манифестации во Скопје
- Спорт и рекреација на повисоко ниво, спортски натпревари и други манифестации во Скопје

Слабосии

ОБРАЗОВАНИЕ

- Недоволна техничка и материјална обезбеденост на училиштата;
- Нема градинка;
- Нема средно училиште

ЗДРАВСТВО

-Амбулантите работат само во 2 смени во работни денови
-Нема дежурен лекар во ноќна смена и во недела;
- Вработени во приватен сектор;
- Нема прва помош;
- Амбулантите работата со минимални услови и материјална обезбеденост;

КУЛТУРА, ИСТОРИЈА

- Културните домови се напуштени, руинирани и не функционираат

СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

- нема спортска сала;
- нема уреден спортско-рекреативен центар
- нема базен
- само 5 фудбалски клубови се активни, но работат со минимум услови и средства;
-само 5 фудбалски игралишта се користат и одржуваат, а останатите 3 не се користат и се препуштени сами на себе;
- Во клубовите се работи нестручно односно, со минимум стручност;
- извидничкиот одред работи со минимум услови и опрема;
- излетничките места се неуредени, неорганизирани, без потребната инфраструктура

Закани

- Секојдневна миграција на ученици и студенти заради школување
- Миграција заради културно-забавен живот;
- Одлевање финансиски средства надвор од Општината

IV. 3. SWOT- анализа за обласи: Инфраструктура

Сили

- Патна инфраструктура:
Локални патишта – 200,4 km:
 - асфалтирани – 75,21 km
 - макадам – 7,8 km
 - земјени патишта – 117,39 km
- Меѓународни коридори 8 (E-65) и 10 (E-75) – 30 km
- Магистрална пруга Скопје-Белград – 18 km
- На територија на Општината се наоѓа и ЈПАУ Македонија, (Јавно претпријатие за аеродромски услуги)
- Водоводна инфраструктура:
Покриеност 90% од Општината
- Локални системи
- Регионален систем
- Канали за наводнување и одводнување вкупно 60 km
- два главни канали – 20 km и
- помали канали и шанци
- Атмосферска канализациона мрежа, н.м. Илинден 2 km
- ПТТ мрежа покриеност 100% во Општината
- Електрична енергија покриеност 100% од Општината

Можносии

- Остварување соработка со НВО-и (невладини организации, здруженија на граѓани), институции, донатори за реализирање на проекти за:
 - Патна инфраструктура;
 - Водоводна инфраструктура;
 - Изградба на пречистителна станица;
- Ослободување на жителите на Општината од наплата на патарина во Миладиновци

Слабосии

- Патна инфраструктура:
 - лоша состојба на асфалтираните патишта 70% (ископани и оштетени од тешки моторни возила, и неодржувани)
 - неасфалтирани патишта 15 km
 - помала фреквентност на железничкиот сообраќај
- Општината нема никаква надлежност или приход од Автопатот, Железничката пруга и Аеродромот.
- Нецелосна покриеност на Општината со водоводен систем на вода за пиење (Мралино, Бучинци, Текија, Делјадровци)
- 90% од каналите се полни со ѓубре и вегетација со што им е намалена проточноста, додека помалите канали се потрупани со земја и се уништени.
- Скапа услуга за интернет од Македонски телекомуникации
- Во некои населени места се јавува проблем со низок напон на електричната енергија, но и чести прекини.
- Слаба наплата на електрична енергија, помалку од 40%

Закани

- Редуцирање на движењето на возилата на ЈСП поради лошиот пат
- Оштетување на локалниот пат поради транзитирање на тешки моторни возила низ Општината, заради избегнување на наплатната рампа
- Појава на поплавени подрачја
- Исклучување на електричната енергија
- Исклучување на ПТТ

IV. 4. SWOT- анализа за обласи: Локална Власи

Сили

- Конституиран Совет на Општина Илинден;
- Избрани и именувани постојани и повремени комисији што работат во Советот;
- Формирана Комисија од областа на урбанизмот, комуналните дејности и заштитата на животната средина;
- Во рамките на општинската администрација формирани се три одделенија, меѓу кои и Одделение за урбанизам, комунални дејности и заштита на животната средина;
- Општина Илинден е основач на ЈКП Илинден кое успешно работи;
- Во состав на ЈКП Илинден успешно функционира Секторот Јавна чистота;
- Соработка меѓу политичките субјекти во Општината;
- Однос Локална самоуправа - Граѓани;

Слабоси

- Слабост на Локалната самоуправа е што општината нема просторни можности и моментално се соочува со проблемот за сместување;
- Слаба техничка опременост;
- Слаба соработка меѓу НВО и Локалната самоуправа

Можносии

- Професионално обучена општинска администрација;
- Успешна соработка со соседните општини и повисоките државни органи;
- Успешна соработка со Министерството за животна средина и просторно планирање на Р.Македонија
- Демократска свест на граѓаните;

Закани

Инертноста и тромоста на централната власт во спроведувањето на процесот на Децентрализација и пренесувањето на надлежностите на локално ниво

IV. 5. SWOT- анализа за обласи: Локална економија**Сили****Индустија**

- Рафинерија за нафта и нафтени деривати ОКТА
- Склад за горива на АД МАКПЕТРОЛ
- 45 производни претпријатија
- 160 Стопанско-комерцијални претпријатија

Земјоделство

- 12 сточарски фарми
- 7.000 ха обработлива површина
- 1 земјоделско стопанство со 2000 ха обработлива површина
- земјоделско производство на разновидни производи

Можносии

Добро сообраќајно поврзување, 10 км до Скопје
Инфраструктура

Слабосии

- Туризам - не е развиен
- Неактивна економска зона
- Нема филијали на деловни банки

Закани

- Лоша макроекономска политика
- Висока цена на капиталот (кредити)
- Нефункционално судство

V. ИСПИТУВАЊЕ НА ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ

V.1 Опис на спроведената анкета

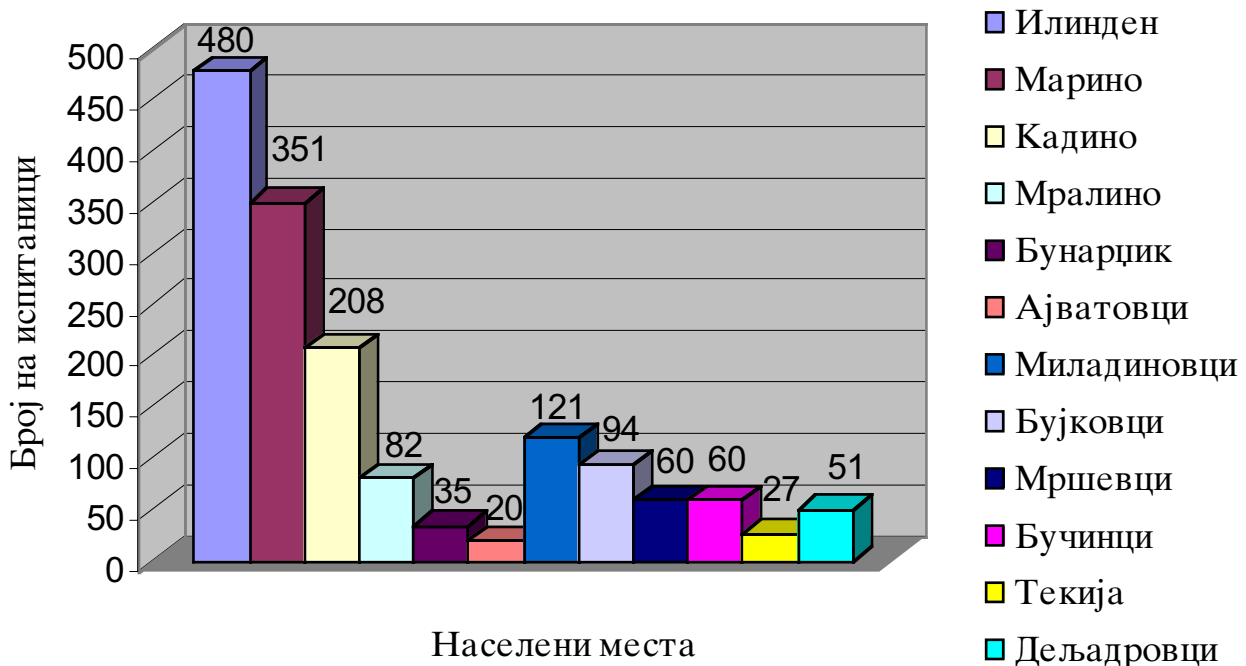
Мислењето на граѓаните е многу важен фактор во дефинирањето и посочувањето на приоритетните проблеми со животната средина во Општината.

Основна цел на истражувањето е утврдување на мислењето на граѓаните на Општина Илинден во врска со состојбата на животната средина како и посочување на проблеми со кои се соочуваат во нивното секојдневно живеење.

За таа цел изготвен е анкетен лист со вкупно 27 (дваесет и седум) посочени проблеми (види Прилог 1), од кои граѓаните треба да обележат 10 (десет) проблеми што тие сметаат дека се приоритетни. Исто така, на граѓаните им е дадена можност да наведат во забелешката некој проблем кој го нема на анкетниот лист.

Анкетата се спроведе во период мај/јуни 2005 година и беа опфатени 1550 испитаници во 12 населени места, односно 10% од вкупниот број жители на Општина Илинден. Пополнувањето на анкетата на терен го вршеа 12 тимови составени од лица членови на Локалниот Комитет за изработка на ЛЕАП за Општина Илинден. Со анкетата беа опфатени следниве населени места: Илинден, Марино, Кадино, Мралино, Миладиновци, Бујковци, Текија, Дељадровци, Бучинци, Мршевци, Бунарџик и Ајватовци. Покрај овие населени места анкетање е спроведено и во трите основни училишта: „Гоце Делчев“ - Илинден, „Ристо Крле“ - Кадино и „Браќа Миладиновци“ - Миладиновци.

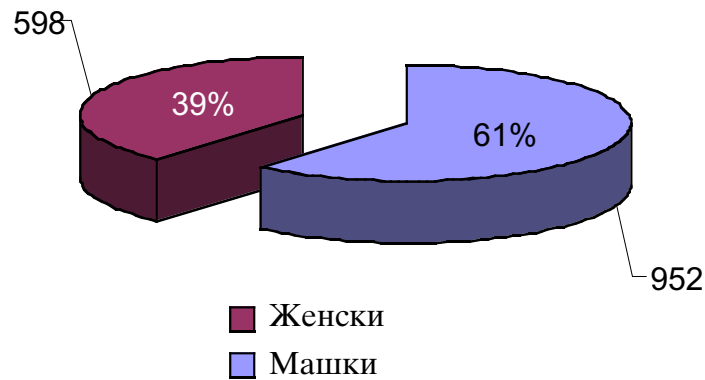
Собраните податоци од спроведената анкета беа обработени од страна на членови на Локалниот Комитет.

Графикон 1

На графиконот 1 се прикажани резултатите од спроведената анкета одделно по населени места. Во н.м. Илинден анкетирани се 480, во н.м. Марино 351 жители, во н.м. Кадино 208 жители, во н.м. Мралино 82 жители, во н.м. Бунарџик 35 жители, во н.м. Ајватовци 20 жители, во н.м. Миладиновци 121 жители, во н.м. Бујковци 94 жители, во н.м. Мршевци 60 жители, во н.м. Бучинци 60 жители, во н.м. Текија 27 жители, и во н.м. Дељадровци анкетирани се 51 жител.

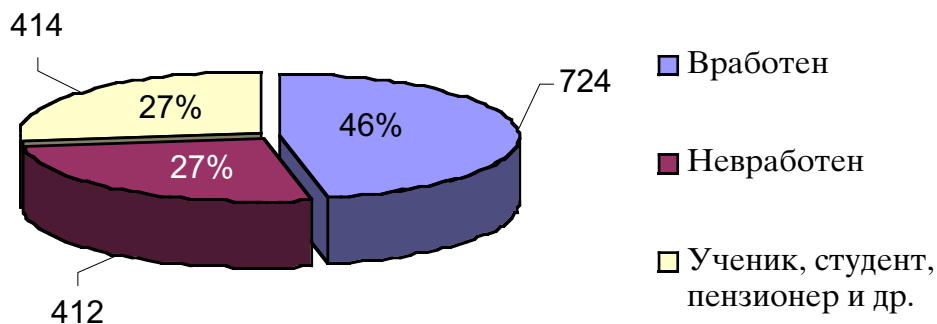
ПОЛОВА СТРУКТУРА НА ИСПИТАНИЦИТЕ

Графикон 2

Во однос на половата структура 952 или 61% се машки, а 598 или 39% женски испитаници.

СТАТУС НА ИСПИТАНИЦИТЕ

Графикон 3

Во однос на статусот на испитаниците 724 или 46% се вработени лица, 412 или 27% се невработени и 414 или 27% се ученици, студенти, пензионери или друго.

V.2 Забелешки од граѓаните

Граѓаните во анкетањето навеле проблеми кои не беа наведени во анкетниот лист, а кои сметаат дека треба да бидат земени во предвид. Нивните забелешки се:

- Загадување на воздухот и водата од ОКТА;
- Изградба на спортски терен, спортска сала, рекреативен центар, базен;
- Изградба, поправка и одржување на патишта;
- Чистење гранки, грмушки и трева покрај патиштата;
- Изградба на тротоари и пешачки патеки
- Неконтролирано палење отпад;
- Движење на тешки товарни моторни возила;
- Потребни се паркинзи за тешки моторни возила (камиони и автобуси);
- Да се исклучат сите септички јами приклучени во каналот;
- Потребна е служба во Општината за пријавување на несовесни граѓани;
- Да се преземаат казни мерки против жители кои злоупотребуваат површини од јавен интерес;
- Изградба на градинка;
- Низок напон на електричната енергија;
- Мост преку каналот во Марино, до ОУ Гоце Делчев;
- Поставување легнати полицајци и сообраќајни знаци кај училиштата ;
- Проблем со подвозникот во Мралино;
- Движење на добиток по патиштата;
- Неисчистени канали за одводнување;
- Да се обезбеди чиста вода за сите населени места.
- Нема депонија за градежен отпад, шут и сл.

Локалниот Комитет за изработка на ЛЕАП за Општина Илинден ги разгледа забелешките од граѓаните и дел од нив внесе во дефинираните приоритети.

V.2.1. Заклучок од спроведената анкета

Со спроведената анкета, граѓаните на Општина Илинден активно земаа учество во идентификување и дефинирање на приоритетните проблеми во Општината.

Јасно се гледа дека главни проблеми со кои се соочуваат граѓаните на Општина Илинден се немањето канализационен систем за прифаќање и третман на отпадните води, како и нефункционалноста на одводните канали. Исто така, се посочува проблемот со дивите депонии и загадувањето од мобилните и стационарните загадувачи посебно од Рафинеријата ОКТА.

Според мислењето на испитаниците забележано е дека им се дава еднакво значење речиси на сите понудени еколошки проблеми и тоа независно од полот, возраста, образованието, социо-економската состојба и слично, на испитаникот туку зависи, пред сè, од местото на живеење.

Општина Илинден со вака потенцираните приоритетни проблеми ќе може да изнаоѓа конкретни решенија со кои ќе се решат горливите проблеми и ќе го подобри секојдневниот живот на своите граѓани.

V.2.2. Утврдување на приоритети

Врз основа на спроведената анкета и забелешките од граѓаните, формирана е Ранг листа на проблеми поврзани со животната средина на територија на Општина Илинден (види Прилог 2).

Оваа Ранг листа претставуваше основа за утврдување на приоритетите и со чија помош, согласно утврдени критериуми, членовите на Локалниот Комитет ги оценуваа наведените проблеми при што, за добиените резултати е изготвен Извештај за утврдените приоритети (види Прилог 3).

Целокупната постапка допринесе за изготвување на листата со **дефинирани приоритети**.

VI. ДЕФИНИРАНИ ПРИОРИТЕТИ

Врз основа на извршената **оценка на состојбата со животната средина на територијата на општина Илинден** и идентификуваните клучни проблеми, спроведената анкета и јавното мислење, добиена е **Листа на проблеми од животната средина**. Локалниот Комитет изврши оценување и рангирање односно, приоритетизација на проблемите со примена на соодветни критериуми по што е усвоена конечната листа на приоритетни проблеми од областа на животната средина на територијата на општина Илинден, а тоа се:

- 1. Нема канализационен систем за контрола и третман на отпадните, фекалните и атмосферските води**
- 2. Загадување и намалена проточност на одводните канали (затрупани со отпад и вегетација)**
- 3. Нема уредена депонија за отпад**
- 4. Загадување на воздухот од Рафинеријата „ОКТА“ и мобилните и други стационарни загадувачи**
- 5. Нема мониторинг систем за следење на квалитетот на воздухот (загаденост и бучавата)**
- 6. Не постои уреден рекреативно - излетнички центар**
- 7. Отпадот не се селектира (нема примарна селекција) и не се рециклира**
- 8. Исфрлање на отпад на јавни површини и создавање диви депонии**
- 9. Нема План за заштита, одржување и обновување на природата**
- 10. Земјоделското земјиште се узурпира со дивоградби**
- 11. Нема Регистер со податоци за индустриските и стопанските субјекти и за нивното влијание врз животната средина и здравјето на населението.**
- 12. Прекумерна употреба на вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства во земјоделството**
- 13. Нема НВО и здруженија на граѓани за контрола на состојбата со животната средина и грижа за подигање на еколошката свест.**

VII. ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЛЕАП

Врз основа на претходно поставените задачи како што се: Оценка на состојбата со животната средина во Општина Илинден, идентификација на приоритетните проблеми, извршената приоритетизација и дефинирањето на приоритетните проблеми, Локалниот Комитет ги состави сите утврдени и испланирани елементи во еден логичен редослед со што се доби **Планот за спроведување на ЛЕАП за општина Илинден** кој, всушност, го претставува акциониот и динамичкиот дел од Планот во кој е синтетизирана целокупната работа и активност на Локалниот Комитет.

Планот за спроведување на ЛЕАП се состои од следниве елементи:

- Цели
- Задачи
- Акции
- Одговорна институција
- Време на спроведување
- Предвиден буџет
- Можни извори на финансирање

Приоритет 1: Нема канализационен систем за прифаќање и илтрешман на општината, фекалниот и атмосферскиот вода

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Систем за прифаќање, пречистување и одведување до реципиентот на отпадните фекалниот и атмосферскиот вода.	-Студија за канализационен систем(и) за прифаќање на отпадните води на територијата на општина ИЛИНДЕН	-Изработка на Студија за канализационен систем(и) и инвестиционо-техничка документација за изградба на построенија за прифаќање и третман на отпадни води на територијата на општина ИЛИНДЕН	Општина ИЛИНДЕН	2006	20.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
	-Инвестиционо-техничка документација за изградба на постројки за третман на отпадни води	-Изработка на главни проекти за канализационен систем(и) за прифаќање на отпадните води на територијата на општината	Општина ИЛИНДЕН	2007	10.000 – 50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
	-Канализационен систем(и), за прифаќање на отпадните води и нивно спроведување до реципиентот	-Изградба на канализационен систем(и) и пречистителни станици, за прифаќање и третман на отпадните води и нивно спроведување до реципиентот	Општина ИЛИНДЕН	2007-2012	над 500.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори -Кредити, самопридонес од граѓаните и др.
	-Постројки за третман на отпадните води (пречистителни станици)					

**Приоритет 2: Загадување и намалена притојност на одводните канали
(зајтррувани со ошпад и вегетација)**

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Протоčnost и вода за наводнување од одводните канали	- Чисти канали за одводнување (од вегетација и отпад) и обезбедена протоčnost и можност за прифаќање на атмосферските води и високите подземни води	- Изнаоѓање начин за понатамошно одржување на каналите	Општина ИЛИНДЕН; Месни заедници; ЈКП Илинден	2006-2007		
		- Чистење на главните канали за одводнување од вегетација и отпад	ЈКП ИЛИНДЕН	2006-2007	100.000 – 500.000 €	- Буџет на Општина ИЛИНДЕН - Дотации - Донации - Други извори
Заштита од поплави и замочурување на земјиштето	- Нови канали и шанци каде што тоа е неопходно	- Едукација на населението за одржување на каналите	НВО	2006-2007	до 10.000 €	- Буџет на Општина ИЛИНДЕН - Странски донатори
		- Иницијатива за меѓуопштинска соработка	Општина ИЛИНДЕН	2006		
Заштита од поплави и замочурување на земјиштето	- Чисти и реконструирани помали канали и шанци	- Чистење, обновување и реконструкција на помалите канали и шанци	ЈКП ИЛИНДЕН	2007-2008	100.000 – 500.000 €	- Буџет на Општина ИЛИНДЕН - Дотации - Донации - Други извори
		- Нови канали и шанци каде што тоа е неопходно	ЈКП ИЛИНДЕН	2008-2010	100.000 – 500.000 €	- Буџет на Општина ИЛИНДЕН - Дотации - Донации - Други извори

Приоритет 3: Нема уредена дейностија за отпад

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Одлагалиште за комуналниот и инертен цврст отпад	Изградено времено одлагалиште за комуналниот отпад со селектирање и рециклирање на отпадот	- Изработка на студија и проект за влијанието врз животната средина на одлагалиштето за комунален и инертен цврст отпад	Општина ИЛИНДЕН	Има изработено студија		
		- Изработка на проект за постројка за рециклирање на отпад	Општина ИЛИНДЕН	2006	до 10.000€	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		- Уредување на теренот	Општина ИЛИНДЕН	2006 - 2007	до 10.000€	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		- Оградување на просторот	Општина ИЛИНДЕН	2007	до 10.000€	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		- Изградба на одлагалиште за комунален и инертен цврст отпад	Општина ИЛИНДЕН	2006 - 2010	100.000 - 500.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори

Приоритет 4: Загадување на воздухот од Рафинеријата ОКТА и мобилните и други стационарни загадувачи

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање	
Намалување на загадувањето на воздухот од Рафинеријата ОКТА	Емисијата на штетните гасови да се одржува во дозволени граници	- Изградба на постројка за пречистување на штетните гасови од Рафинеријата ОКТА	Рафинерија ОКТА; Општина ИЛИНДЕН; МЖСПП	2006-2007	над 500.000 €	Рафинерија ОКТА	
		- Пошумување и озеленување на голините	Општина ИЛИНДЕН	2006-2012	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори	
Намалување на загадувањето на воздухот од мобилните и други стационарни загадувачи	Емисијата на штетните гасови да се одржува во дозволени граници	- Подготовка на Карта со зони на загаденост на амбиенталниот воздух	Општина ИЛИНДЕН	2006-2008	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори	
		- Предлог мерки за подобрување на квалитетот на воздухот, со примена на Законите; принципот <i>загадувачот плаќа</i> ; забрани и казни	Општина ИЛИНДЕН	2006-2007			
		- Изработка на Програма за намалување на загадувањето и подобрување на квалитетот на амбиенталниот воздух	Општина ИЛИНДЕН	2006-2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори	
		- Кампања за подигање на јавната свест за намалување на загадувањето на воздухот и користење алтернативни извори и системи за затоплување	Општина ИЛИНДЕН; - НВО	2006-2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори	

**Приоритет 5: Нема мониторинг систем за следење на квалитетот на воздухот
(загаденост и бучава)**

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Следење нивото на загаденост на воздухот	- Периодично мерење и следење на нивото на загаденост на воздухот на територија на Општината	-Мерење и следење на нивото на загаденост на воздухот во Општината	Општина ИЛИНДЕН	2006-2012	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
Следење нивото на бучавата	- Периодично мерење и следење на нивото на бучава во Општината	-Мерење и следење на нивото на бучава во Општината	Општина ИЛИНДЕН	2006-2012	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори

Приоритет 6: Не постои уреден рекреативно-излетнички центар

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори на финансирање
Уреден рекреативно - излетнички центар	Да се уреди простор за рекреативно - излетнички центар	-Избор на локација	Општина ИЛИНДЕН	2006		
		-Изнаоѓање начин за наглаголно одржување и управување со рекреативно - излетнички центар	Општина ИЛИНДЕН	2006-2007		
		-Подготовка на проект	Општина ИЛИНДЕН	2007	до 10.000€	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Изградба на рекреативно - излетнички центар	Општина ИЛИНДЕН	2007-2012	50.000-100.000€	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори

Приоритет 7: Опишаното не се селектира (примарна селекција) и рециклира

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Отпадот да се селектира (примарна селекција)	Студија за селектирање на отпадот	-Изработка на студија за селектирање на отпадот	Општина ИЛИНДЕН	2006	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
	Подигање на нивото на јавната свест	- Кампања за подигање на свеста кај граѓаните за потребата од селектирање и компостирање на отпадот	Општина ИЛИНДЕН; НВО	2006-2012	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
Едукација		-Обука, предавања, презентации и слично на разни целни групи (земјоделци, ученици, домаќинки	Општина ИЛИНДЕН	2006-2012	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Обука на тим едукатори од локалната самоуправа за селектирање на отпадот	Општина ИЛИНДЕН	2006-2012	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
Рециклирање на отпадот	Опременување	-Обезбедување опрема за селектирање на отпадот	Општина ИЛИНДЕН	2006-2010	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
	Студија за рециклирање на отпадот	-Наоѓање начин за стопанисување со рециклирањето	Општина ИЛИНДЕН	2007-2008		
Рециклирање на отпадот	Подигање на јавната свест	-Изработка на студија за рециклирање на отпадот	Општина ИЛИНДЕН	2006	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
	Опременување	-Кампања за подигање на свеста кај граѓаните за потребата од рециклирање на отпадот	Општина ИЛИНДЕН; НВО	2006-2012	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Обезбедување опрема за рециклирање на отпадот	Општина ИЛИНДЕН	2007-2010	50.000-100.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори

Приоритет 8: Фрлање отпад на јавни површини и создавање диви дейонии

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Намалено исфрлање отпад на јавни површини и создавање диви депонии и губришта	Да се спречи исфрлањето отпад на јавни површини и создавање диви депонии и губришта	- Кампања за подигање на јавната свест	Општина ИЛИНДЕН; НВО; ЈКП Илинден	2007-2010	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		- Доследна примена на казнените законски мерки против несовесните граѓани	Општина ИЛИНДЕН; Комунален инспектор; Инспектор за животна средина	Континуирано		
		- Чистење на диви депонии и губришта и ревитализација (ремедијација) на теренот	Општина ИЛИНДЕН; ЈКП Илинден	2006-2010	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
	- Постапување табли со пораки и забрана	Општина ИЛИНДЕН		2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори

Приоритет 9: Нема План за заштити, одржување и обновување на природата

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Заштита, одржување и обновување на природата	План за заштита, одржување и обновување на природата	-Изработка на План за заштита, одржување и обновување на природата	Општина ИЛИНДЕН	2007-2008	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Обука на кадри за заштита на природата (инспекциска служба)	Општина ИЛИНДЕН	2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Спроведување на Планот за заштита, одржување и обновување на природата	- Општина ИЛИНДЕН; - Инспектор за животна средина	2008-2012		
		-Кампања за подигање на јавната свест за заштита на природата (обука, семинари, трибини, работилници, јавна расправа и сл.)	- Општина ИЛИНДЕН; - НВО	2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори

Приоритет 10: Земјоделската земјиште се узурпира со дивоградби

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Да се запре узурпацијата на земјоделското земјиште со дивоградби	-Комплетно урбанизирање на населените места	-Евидентирање на сите изградени објекти и внесување во урбанистичките планови	Општина ИЛИНДЕН; Одделение за урбанизам	2006	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
	-Определување градежни, земјоделски, шумски и други реони	-Строга контрола и казнени мерки за прекршителите	Општина ИЛИНДЕН; Одделение за финансиски и даночно одделение	2006-20011	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
	-Изготвување урбанистички планови	-Изготвување на ГУП и ДУП за сите населени места -Економско-стимулативни мерки, бенефиции и слично при издавање градежни дозволи	Општина ИЛИНДЕН; Одделение за урбанизам	2006-2011	500 € / ха (над 500.000€)	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
			Општина ИЛИНДЕН; Одделение за урбанизам	2006-2011		

Приоритет 11: Нема Регистар и Катастар со податоци за индустрискиот и ситианскиот субјект и за нивно влијание врз животната средина и здравјето на населението

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Воспоставен Регистар и Катастар на загадувачи	-Евиденција (инвентаризација) на сите правни и физички субјекти - загадувачи во Општина ИЛИНДЕН	-Формирање Одделение (служба) за животна средина при Општината -Изработка на Регистар и Катастар на загадувачи за територијата на Општината	Општина ИЛИНДЕН	2006		
		-Ажурирање на евиденцијата	Општина ИЛИНДЕН	2007-2009	10.000-50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Издавање на Б интеграциони дозволи и Е.Л.А. Дозволи	Општина ИЛИНДЕН	2007-2011	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
			Општина ИЛИНДЕН	2007		

Приоритет 12: Прекумерна употреба на вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства во земјоделството

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Намалена употреба на вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства	Едукација на земјоделците за намалена употреба на вештачки ѓубрива и поголема примена на органски ѓубрива и други алтернативни средства за заштита	-Организирање на предавања, обуки, семинари, советувања и слично за употреба на вештачките ѓубрива и хемиските заштитни средства во земјоделството	Општина ИЛИНДЕН; - НВО	2006-2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Кампања за користење на органски ѓубрива	Општина ИЛИНДЕН; - НВО	2006-2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Практикување на компостирањето: - Обука - Опремување	Општина ИЛИНДЕН; - НВО	2007-2011	10.000 – 50.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Воведување бенифиции за користење на органски природни ѓубрива	Општина ИЛИНДЕН	2006-2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Контрола на употребата на вештачки ѓубрива	Општина ИЛИНДЕН	2007-2008	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Испитување и следење на степенот на загаденост на почвата (мониторинг)	Општина ИЛИНДЕН	2007-2011	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори

Приоритет 13: Нема НВО и здруженија на граѓани за контрола на состојбата со животната средина и грижа за подигање на еколошката свесност

Цели	Задачи	Акции	Одговорна институција	Време за спроведување	Предвиден буџет	Можни извори за финансирање
Формирање на НВО-и за заштита на животната средина	Покренување иницијатива	-Информирање на граѓаните за можностите и придобивките од формирањето на НВО	Општина ИЛИНДЕН; Одделение за односи со јавноста	2006	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Програма за финансирање (помош) на НВО, граѓански здруженија, граѓански иницијативи во Општината	Општина ИЛИНДЕН	2006-2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори
		-Оформување на Центар (канцеларија) за работа на НВО-и	Општина ИЛИНДЕН	2006-2007	до 10.000 €	-Буџет на Општина ИЛИНДЕН -Дотации -Донации -Други извори

VIII. ПЛАН ЗА НАБЉУДУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ЛЕАП

Реализацијата на предложените активности во Планот за спроведување на ЛЕАП-от за општина Илинден претставува долготраен процес, кој ќе се остварува по пат на мали чекори. Конечниот резултат ќе биде позитивен доколку се оствари реален пристап кон решавање на секој конкретен проблем и доколку се обезбедат соодветните законски, институционални, материјално-финансиски и кадровски претпоставки.

Имплементацијата на ЛЕАП-от за општина Илинден треба да обезбеди понатамошен одржлив, еколошки, економски и културен развој на општината, со почитување на правото на секој граѓанин да живее и работи во здрава животна средина.

Спроведувањето на активностите планирани во ЛЕАП за општина Илинден е придружено со процесот на нивното набљудување и оценување. Овој процес го поддржува успешното спроведување на ЛЕАП-от и неговото периодично ажурирање. Процесот на мониторинг и оценување има еднаква важност како и претходниот процес на планирање, кој се заснова на внимателна и стручна анализа на постојната состојба и овозможува подобро разбирање на ефектите од активностите што се спроведуваат.

Набљудувањето претставува редовно, систематско прибирање на информации поврзани со сите аспекти на проектот за да се опсервира напредокот на планот во спроведувањето на активностите од ЛЕАП-от. Тоа подразбира редовно евидентирање на резултатите од активностите кои се спроведуваат во рамките на проектот. Еден од клучните моменти во овој процес е изборот на показатели (индикатори) со кои се мери напредокот во спроведувањето на ЛЕАП. Применетите показатели се квантитативни (бројчани); квалитативни (описни); директни и индиректни.

Набљудувањето на активностите се спроведува од членовите на ЛК во соработка со оние кои се вклучени во имплементацијата на самите акции. ЛК формира посебна работна група за набљудување која има задача да обезбедува информации за текот и степенот на спроведувањето на одредени акции.

Како и во процесот на изработката и планирањето така и во процесот на спроведувањето, набљудувањето и оценувањето на активностите предвидени во ЛЕАП-от, информирањето на јавноста претставува неразделен елемент од севкупниот процес на изработка на ЛЕАП.

Планот за набљудување и оценување на спроведувањето на ЛЕАП-от за општина Илинден се состои од следните елементи: цели, задачи, акции, очекувани резултати, показатели на успех, извори на информации, начин на мерење на показателите, фреквенција на мерењена показателите, одговорно лице и потребни ресурси.

Извештај од планот за набљудување и оценување на спроведувањето на ЛЕАП-от изготвуваат службите од Општината. Според Законот за заштита на животна средина (Сл. Весник на Р.М. бр. 53/05) извештајот се подготвува на секои три години и се доставува до Министерството за животна средина. Исто така, овој извештај според Законот е достапен и за јавноста.

Приоритет бр. 1 Нема канализационен систем за конитрола и итрејман на отпадните фекалните и атмосферските води

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Систем за прифаќање, пречистување и одведување до реципиентот на отпадните фекалните и атмосферските води.	-Студија за канализационен систем(и) за прифаќање на отпадни води на територијата на општина Илинден; -Инвестиционо-техничка документација за изградба на построенија за третман на отпадни води;	Изработка на Студија за канализационен систем(и) и инвестиционо-техничка документација за изградба на построенија за прифаќање и третман на отпадни води на територијата на општина Илинден;	-Број на н.м. опфатени со студијата и со главните проекти	Еднаш годишно	Дејанче Богдановски
	- Главни проекти за канализационен систем(и) за прифаќање на отпадните води на територијата на општината;	Изработка на главни проекти за канализационен систем(и) за прифаќање на отпадните води на територијата на општината (по приоритетни подрачја од Студијата за канализационен систем(и))	-Време на изработка на проектите	Еднаш годишно	
	- Канализационен систем(и), за прифаќање на отпадните води и спроведување на истите до реципиентот;	Изградба на канализационен систем(и) и пречистителни станици, за прифаќање и третман на отпадните води и спроведување на истите до реципиентот;	-Број на километри изграден канализационен систем --Број на пречистителни станици -Број на приклучени домаќинства (жители)	Еднаш годишно	
	- Построенија за третман на отпадните води (пречистителни станици);		-Квалитет на водата во каналите -Б.П.К. (Биолошка потреба на кислород)	Еднаш месечно	

Приоритет бр. 2 Загадување и намалена пројатност на одводните канали

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Проточност и наводнување од одводните канали.	- Чисти канали за одводнување (од вегетација и отпад) и обезбедена проточност и можност за прифаќање на атмосферските води и високите подземни води;	-Изнаоѓање начин за понатамошно одржување на каналите	-Време за изнаоѓање начин -Број на предложени начини -воспоставен начин	Еднаш месечно	Дејанче Ботдановски
		-Чистење на главните канали за одводнување од вегетација и отпад;	-% на исчистени канали за одводнување од вкупно 60 км	Еднаш месечно	
Заштита од поплави и замочување на земјиштето	- Чисти и реконструирани помали канали и шанци каде што е тоа неопходно; - Нови канали и шанци каде што е тоа неопходно;	-Едукација на населението за одржување на каналите	-% на функционални канали -Број на население опфатено со едукација	Секои 3 месеци	
		-Иницијатива за меѓуопштинска соработка	-Број на вклучени општини и степен на соработка	Секои 6 месеци	
		-Чистење, обновување и реконструкција на помалите канали и шанци;	-Должна на исчистени, обновени и реконструирани канали и шанци (30% на годишно ниво)	Еднаш месечно	
		- Изградба на нови канали и шанци каде што е тоа неопходно;	-Должина на новоизградени канали и шанци	Секои 3 месеци	

Приоритет бр. 3 Нема уредена дејноија за оџијад

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Одлагалиште за комуналниот и инертен цврст отпад	Изградено времено одлагалиште за комуналниот отпад со селектирање и рециклирање на отпадот	-Изработка на студија и проект за влијанието врз животната средина на одлагалиштето за комунален и инертен цврст отпад	-Време потребно за изработка на Студијата	Секои 3 месеци	Миле Атанасовски
		-Изработка на проект за постројка за рециклирање на отпад	-Време потребно за изработка на Студијата -Изработена и прифатена студија	Секои 3 месеци - Се следи напредокот на активноста	
	-Уредување на теренот	-% на уредена површина	Еднаш месечно		
	-Оградување на просторот	-Должина на ограден простор	Еднаш месечно		
	-Изградба на одлагалиште за комунален и инертен цврст отпад	-Степен на изграденост на временото одлагалиште -% на намалување на трошоците за транспорт и депонирање на отпадот	Секои 3 месеци Еднаш годишно		

Приоритет бр. 4 Загадување на воздухот од ОКТА, мобилните и други стационарни загадувачи

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Намалено загадување на воздухот ОКТА	Емисијата на штетните гасови да се одржува во дозволените граници	<ul style="list-style-type: none"> -Изградба на постројка за прочистување на штетните гасови од ОКТА 	<ul style="list-style-type: none"> -Количина испуштени штетни гасови од ОКТА -тешки метали -јаглероден моноксид -азотни оксиди -сулфурен двооксид -група на јаглеродороди -суспендирани честички -Диоксини -стакленички гасови (ГХГ) -Број на денови со над дозволеното макс. ниво 	Секој ден	Јулијана Димитријевска
			<ul style="list-style-type: none"> -Опфатена површина со пошумување и озеленување (годишно 10 ха) 	Еднаш годишно	
Намалено загадување на воздухот од мобилните и други стационарни загадувачи	Емисијата на штетните гасови да се одржува во дозволените граници	<ul style="list-style-type: none"> -Подготвување на карта со зони на загаденост на амбиенталниот воздух 	<ul style="list-style-type: none"> -Број на евидентирани зони на загаденост на амбиенталниот воздух 	Еднаш годишно	Јулијана Димитријевска
		<ul style="list-style-type: none"> -Предлог мерки за подобрување на квалитетот на воздухот, со примена на Законите, принципите, принципите, забрани и казни 	<ul style="list-style-type: none"> -Број на мерки -Пр.загадувач-плакач 	Еднаш, по утврдување на предлог мерките	
		<ul style="list-style-type: none"> -Изработка на Програма за намалување на загадувањето и подобрување на квалитетот на амбиенталниот воздух 	<ul style="list-style-type: none"> -Време за изработка на Програмата -Усвоена Програма 	Еднаш месечно	
		<ul style="list-style-type: none"> -Кампања за подигање на јавна свест на тема намалување на загадувањето на воздухот и користење на алтернативни системи за заголдување 	<ul style="list-style-type: none"> -Број на жители опфатени со кампањата -Број на домаќинства кои тоа го практикуваат 	Еднаш годишно	

Приоритет бр. 5 Нема мониторинг систем за следење квалитетот на воздухот (загаденост и бучава)

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Следење ниво на загаденост на воздухот	-Периодично мерење и следење на нивото на загаденост на воздухот на територија на општината	Мерење и следење на нивото на загаденост на воздухот во општината	-јаглероден монооксид -азотни оксиди -сулфурен двооксид -група на јаглеродороди -суспендирани честички -Диоксини -стакленички гасови (ГХГ) -Број на денови со над дозволеното мах. ниво	Секој ден	Јулијана Димитријевска
Следење ниво на бучавата	-Периодично мерење и следење на нивото на бучава во општината	-Поставување, мерење и следење на нивото на бучава во општината	-Број на мерења -Број на денови со над дозволеното мах. ниво	Секој ден	

Приоритет бр. 6 Не йосиои уреден рекреативно-излетнички центар

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Уреден рекреативно - излетнички центар	Да се уреди простор за рекреативно - излетнички центар	-Избор на локација -Изнаоѓање начин за понатамошно одржување и управување со рекреативно - излетнички центар -Изработка на проект	Предлог на локации -Број на предложени начини -Избран модус -Време на изработка на Проектот	Еднаш месечно Еднаш месечно Следење на напредокот	Гордана Стојкоска
		-Изградба на рекреативно - излетнички центар	-Број на корисници и посетители	Еднаш годишно	

Приоритет бр. 7 Опишто не се селектира (примарна селекција) и рециклира

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице	
Отпадот да се селектира (примарна селекција)	Студија за селектирање на отпад	-Изработка на студија за селектирање на отпад	-Време за изработка на Студијата -Усвојување	Следење на напредокот	Миле Атанасовски	
	Подигање на јавната свест	Кампања за подигање на свеста кај граѓаните за селектирање на отпадот и компостирање	-Број на опфатени граѓани што практикуваат да селектираат	Секои 3 месеци		
	Едукација	Обука, предавања, презентации и слично на разни целни групи (земјоделци, ученици, домаќинки)	-Обука, предавања, презентации и слично на разни целни групи (земјоделци, ученици, домаќинки)	-Број на реализирани предавања, презентации		Секои 3 месеци
			-Обука на едукатори од локалната самоуправа за селектирање на отпад	-Број и степен на обучени лица		Секои 6 месеци
Рециклирање на отпадот	Опремување	-Обезбедување опрема за селектирање на отпад	-Број на садови за селектирање на отпад -Количина на вкупно создаден отпад(т /ден) -% удел на комунален и неопасен отпад -% на наплата на ком.услуга -% на селектиран опасен отпад -% на селектирање на секундарни сировини	Еднаш годишно		
		-Изнаоѓање начин за стопанисување со рециклирањето	-Број на предложени начини -Донесена одлука	Еднаш, по утврдување на начинот		
	Студија за рециклирање на отпад	-Изработка на студија за рециклирање на отпад	-Време на изработка на студијата -Усвојување на студијата	Секои 3 месеци		
		Подигање на јавната свест	-Кампања за подигање на свеста кај граѓаните за рециклирање на отпадот	-Број на опфатени граѓани -Количина и вид на рециклиран отпад	Секој месец	
Опремување	-Обезбедување опрема рециклирање на отпад	-Количина на обезбедена опрема	Секои 6 месеци			

Приоритет бр. 8 Исфрлање отпад на јавни површини и создавање диви дейонии

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Намалено исфрлање отпад на јавни површини и создавање диви депонии и губришта.	Да се спречи исфрлањето отпад на јавни површини и создавање диви депонии и губришта	- Кампања за подигање на јавната свест	- Број на опфатени граѓани - Количина на отпад на јавни површини (ха) - Површини на диви губришта	Секои 6 месеци	
		- Доследна примена на казнените законски мерки против несовесните граѓани	- Број на поднесени пријави против прекршителите	Секои 3 месеци	
		- Чистење на дивите депонии и губришта и ревитализација (ремеџиација) на теренот	- Опфатена површина и количина на отпад - Површина од одстранети губришта - Ревитализирана површина	Секои 6 месеци	Миле Атанасовски
		- Постапување табли со натпис	- Број на поставени табли	Секои 3 месеци	

Приоритет бр. 9 Нема план за заштита, одржување и обновување на природата

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Заштита, одржување и обнова на природата	План за заштита, одржување и обновување на природата	Согласно Законот за заш. на жив. ср. У својување на планот	-Време на изработка -У својување на Планот	Секои 3 месеци	Гордана Стојкоска
		-Изработка на План за заштита, одржување и обновување на природата			
		-Обука на кадри за заштита на природата (инспекциска служба)	-Број на лица и степен на обученост	Секои 6 месеци	
		-Спроведување на Планот за заштита, одржување и обновување на природата	- Намалување/зголемување на засадена земјоделска површина -% на земјиште кое е во приватна сопственост/вкупно земјиште - Намалување/зголемување на површина на еродирано земјиште (или степен на ерозија) - Намалување/зголемување на уловен дивеч - Намалување/зголемување на видови флора и фауна специфични за територијата на општината	Секои 3 месеци	
		-Кампања за подигање на јавна свест за заштита на природата (обука, тренинг, семинари, трибини, јавна расправа)	-Број на опфатени граѓани	Секои 6 месеци	

Приоритет бр. 10 Земјоделската земјиште се узурпира со дивоградби

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Да се запре узурпацијата на земјоделското земјиште со дивоградби	-Комплетно урбанизирање на населените места	-Евидентирање на сите изградени објекти и внесување во урбанистичките планови	-Опфатена површина и број на евидентирани објекти	Секои 6 месеци	Сапо Саздовски
	-Определување на градежни, земјоделски, шумски и други реони	-Строга контрола и казни мерки за прекршителите	-Број на поднесени и реализирани пријави	Еднаш годишно	
	-Изработка на урбанистички планови	-Изработка на ГУП и ДУП за сите населени места	-Број на изработени ГУП и ДУП	Еднаш годишно	
		-Економско-стимулативни мерки, бенифиции при издавање на градежни дозволи	-Број на издадени градежни дозволи	Еднаш годишно	

Приоритет бр. 11 Нема Регистар и Катастар со податоци за инд. и сити. субјекти и нивно влијание врз ж.с. и здравје на луѓето

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Воспоставен Регистар и Катастар на загадувачи	-Евиденција (инвентаризација) на сите правни и физички субјекти-загадувачи на територијата на Општината	-Формирање на Одделение (служба) за животна средина при Општината	-Време на формирање на Одделението -Оспособување на кадар	Еднаш месечно	Јулијана Диметријевска
		-Изработка на регистар и катастар на загадувачи на територијата на Општината	-Време на изработка на Регистарот и Катастарот	Секои 6 месеци	
		-Ажурирање на евиденцијата	-Време на ажурирање	Еднаш годишно	
		-Издавање на Б интегрирани дозволи и Е.Л.А. Дозволи	-Број на издадени Б интегрирани и Е.Л.А. дозволи	Еднаш годишно	

Приоритет бр. 12 Прекумерна употреба на вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства во земјоделство

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Намалена употреба на вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства	-Едукација на земјоделците за намалена употреба на вештачки ѓубрива и поголема примена на органски ѓубрива и други алтернативни средства.	-Спроведување предавања, обуки, семинари, советувања и сл. во врска со употребата на вештачките ѓубрива и хемиските заштитни средства во земјоделството	-Број на спроведени активности и број на опфатени граѓани	Секои 6 месеци	Сапо Саздовски
		-Кампања за користење на органски ѓубрива	-Број на опфатени граѓани	Секои 6 месеци	
		-Воведување на компостирање: Обука Опремување	-Број на опфатени граѓани кои практикуваат компостирање. -Стимулативни мерки	Секои 6 месеци	
		-Воведување бенифиции за користење на органски природни ѓубрива.	-Број на опфатени граѓани	Еднаш годишно	
		-Контрола на употребата на вештачки ѓубрива	-Количина на употребено вештачко ѓубриво	Секои 6 месеци	
		Испитување на степенот на загаденоста на почвата (мониторинг)	-Број на мерења -Број на денови со над дозволеното макс. ниво	Еднаш годишно	

Приоритет бр. 13 Нема НВО и здруженија на граѓани за контрола на состојбата со ж.с. и грижа за подигање на јавната свесност

Цели	Задачи	Активности	Показатели на успех (индикатори)	Фреквенција на мерење на индикаторите	Одговорно лице
Да се формираат НВО за заштита на животната средина	-Покренување иницијатива	-Информирање на граѓаните за можностите и придобивките од формирањето на НВО	-Број на информирани граѓани	Секој 3 месеци	Дејанче Богдановски
		-Програма за финансирање (помош) на НВО, граѓански здруженија, граѓански иницијативи на територија на општината	-Време на изготвување на Програмата -Спроведување на програма за финансирање	Секој 6 месеци	
		-Оформување центар (канцеларија) за работа на НВО	-Време на оформување на Центарот -Број на формирани НВО кои активно делуваат преку Центарот	Еднаш годишно	

IX. ПРИЛОЗИ

Почитувани граѓани на Општина ИЛИНДЕН,

Во продолжение е дадена табела со проблеми поврзани со животната средина во нашата општина. Оваа листа на проблеми е добиена како резултат на процената на состојбата во животната средина изработена од експертите, Локалниот комитет за изработка на ЛЕАП за Општина ИЛИНДЕН и работните групи, за тематските области: вода, воздух, отпад, природа и искористување на земјиштето и почвата.

Ве молиме да ја разгледате листата на проблеми. Потоа, **со знакот X обележете 10 проблеми кои според Ваше мислење се најактуелни.**

Ред. број	Проблем	Ве молиме овде обележете со X
1	Недостиг од квалитетна вода за пиење	
2	Не се контролира квалитетот на водата за пиење од пумпите и бунарите (на домаќинствата)	
3	Несоодветна заштита на бунарите и резервоарите за вода од регионалниот и локалниот водоводен систем	
4	Нема канализационен систем за отпадните води	
5	Како последица на загадувањето намалена е проточноста на каналите за одводнување	
6	Нема третман, ниту пак систем за контрола на отпадните води	
7	Нема контрола на исфрлањето на фекалните води од септичките јами	
8	Долгорочното акумулирање на штетни материи во почвата со прекумерна употреба на вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства претставува потенцијален извор на загадување.	
9	По расчистување на дивите депонии и ѓубришта, исчистените површините не се ревитализираат (обновуваат)	
10	Не се пошумува правилно и не се одржуваат постојните шуми во општината	
11	Земјоделското земјиште се узурпира со дивоградби	
12	Исфрлање на ѓубре од шталите на недозволените површини	
13	Интензивно загадување на подземните води од вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства;	
14	Се нарушува пејсажот на природата и се уништуваат природните живеалишта на одредени видови од животинскиот и растителниот свет со што се загрозува биолошката разновидност на подрачјето на општината	
15	Исфрлање отпад на јавни слободни површини и создавање диви депонии	
16	Неконтролирано исфрлање на отпадните моторни масла	
17	Отпадот не се селектира (не се одвојува по видови: пластика, хартија, стакло, метал, органски отпад) и не се рециклира	
18	Исфрлање на отпад во каналите за одводнување и наводнување	
19	Нема регулирана депонија за умрени животни	
20	Не постои Регистар со конкретни податоци за индустриските и стопанските субјекти и за нивното влијание врз животната средина и здравјето на населението	
21	Поголема загаденост на воздухот во зимскиот период од ложиштата во домаќинствата	
22	Недоволна соработка со државните институции за следење на квалитетот на воздухот на подрачјето на општината	
23	Ниска еколошка свест кај граѓаните	
24	Нема невладини организации и здруженија на граѓани (еколошки друштва) за контрола на состојбата со животната средина и грижа за подигање на еколошката свест	
25	Недоволни познавања за користење на алтернативните извори на енергија (пр. сончевата енергија)	
26	Нема план за заштита, одржување и обновување на природата.	
27	Не постои уреден излетнички и рекреативен центар	

Ваша забелешка:

Пол:

- Машки
- Женски

Статус

- Вработен
- Навработен
- _____ (ученик, студент, пензионер и сл.)

Населено место _____

Возраст на испитаникот _____

ВИ БЛАГОДАРИМЕ ЗА СОРАБОТКАТА

Локален Комитет за изработка на ЛЕАП
за Општина ИЛИНДЕН

ПРИЛОГ 2

РАНГ ЛИСТА

на проблемите поврзани со животна средина врз основа на спроведената анкета на територија на општина Илинден

Ред. број	Проблем	Бодови
1	Нема канализационен систем за отпадните води	1252
2	Нема контрола на исфрлањето на фекалните води од септичките јами	1156
3	Исфрлање отпад на јавни слободни површини и создавање диви депонии	1068
4	Не постои уреден излетнички и рекреативен центар	940
5	Ниска еколошка свест кај некои од граѓаните	876
6	Нема третман, ниту пак систем за контрола на отпадните води	874
7	Исфрлање на отпад во каналите за одводнување и наводнување	818
8	Како последица на загадувањето намалена е проточноста на каналите за одводнување	682
9	Нема регулирана депонија за умрени животни	662
10	Отпадот не се селектира (не се одвојува по видови: пластика, хартија, стакло, метал, органски отпад) и не се рециклира	644
11	Исфрлање на ѓубре од шталите на недозволен површини	640
12	Не се пошумува правилно и не се одржуваат постојните шуми во општината	622
13	Нема план за заштита, одржување и обновување на природата.	590
14	Не се контролира квалитетот на водата за пиење од пумпите и бунарите (на домаќинствата)	540
15	Недостиг од квалитетна вода за пиење	530
16	Земјоделското земјиште се узурпира со дивоградби	450
17	По расчистување на дивите депонии и ѓубришта, исчистените површините не се ревитализираат (обновуваат)	414
18	Недоволна соработка со државните институции за следење на квалитетот на воздухот на подрачјето на општината	322
19	Несоодветна заштита на бунарите и резервоарите за вода од регионалниот и локалниот водоводен систем	312
20	Неконтролирано исфрлање на отпадните моторни масла	302
21	Нема невладини организации и здруженија на граѓани (еколошки друштва) за контрола на состојбата со животната средина и грижа за подигање на еколошката свест	276
22	Долгорочното акумулирање на штетни материи во почвата со прекумерна употреба на вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства претставува потенцијален извор на загадување.	256
23	Се нарушува пејсажот на природата и се уништуваат природните живеалишта на одредени видови од животинскиот и растителниот свет со што се загрозува биолошката разновидност на подрачјето на општината	230
24	Интензивно загадување на подземните води од вештачки ѓубрива и хемиски заштитни средства;	224
25	Не постои Регистар со конкретни податоци за индустриските и стопанските субјекти и за нивното влијание врз животната средина и здравјето на населението	216
26	Поголема загаденост на воздухот во зимскиот период од ложиштата во домаќинствата	188
27	Недоволни познавања за користење на алтернативните извори на енергија (пр. сончевата енергија)	150

ПРИЛОГ 3

ИЗВЕШТАЈ

За утврдување на приоритети
- Мислење од членовите на Локалниот Комитет -

Ред. бр.	Ред. бр. од ранг листа	Проблем	Колку членови го поставиле проблемот во првите 10 приоритети	Оцена (просек)
1.	1	Нема канализационен систем за отпадните води	18	4,21
2.	-	Загадување на воздухот од ОКТА	14	3,75
3.	5	Ниска еколошка свест кај граѓаните	14	3,4
4.	3	Исфрлање отпад на јавни слободни површини и создавање диви депонии	13	3,54
5.	2	Нема контрола на исфрлањето на фекалните води од септичките јами	12	4,1
6.	12	Не се пошумува правилно и не се одржуваат постојните шуми во општината	10	3,12
7.	4	Не постои уреден излетнички и рекреативен центар	9	3,26
8.	7	Исфрлање на отпад во каналите за одводнување и наводнување	8	3,5
9.	10	Отпадот не се селектира (не се одвојува по видови: пластика, хартија, стакло, метал, органски отпад) и не се рециклира	6	3,26
10.	18	Недоволна соработка со државните институции за следење на квалитетот на воздухот на подрачјето на општината	6	3,23
11.	9	Нема регулирана депонија за умрени животни	6	3,17
12.	13	Нема план за заштита, одржување и обновување на природата.	6	3,06
13.	14	Не се контролира квалитетот на водата за пиење од пумпите и бунарите (на домаќинствата)	5	3,12
14.	11	Исфрлање на губре од шталите на недозволен површини	4	3,45
15.	25	Не постои Регистар со конкретни податоци за индустриските и стопанските субјекти и за нивното влијание врз животната средина и здравјето на населението	4	3,1
16.	22	Долгорочното акумулирање на штетни материи во почвата со прекумерна употреба на вештачки гуврива и хемиски заштитни средства претставува потенцијален извор на загадување.	4	2,9
17.	-	Изградба, поправка и одржување на патишта	3	2,9
18.	21	Нема невладини организации и здруженија на граѓани (еколошки друштва) за контрола на состојбата со животната средина и грижа за подигање на еколошката свест	3	2,6
19.	-	Изградба на тротоари и пешачки патеки	3	2,46
20.	-	Проблем со подвозникот во Мралоно	2	3,1
21.	-	Неконтролирано палење на отпад	2	3,1
22.	-	Низок напон на електричната енергија	2	2,8
23.	15	Недостиг од квалитетна вода за пиење	2	2,7
24.	26	Поголема загаденост на воздухот во зимскиот период од ложиштата во домаќинствата	2	2,1
25.	19	Несоодветна заштита на бунарите и резервоарите за вода од регионалниот и локалниот водоводен систем	1	3,8
26.	16	Земјоделското земјиште се узурпира со дивоградби	1	3,4

ЛЕАП

ЛОКАЛЕН ЕКОЛОШКИ АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ОПШТИНА ИЛИНДЕН

ДА СЕ ГРИЖИМЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ИДНИНАТА НА НАШАТА ОПШТИНА

THE REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER
for Central and Eastern Europe
Country Office Macedonia

